

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Katedra za hrvatski standardni jezik

Zagreb, 16. veljača 2015.

USPOREDBA NAČELNIH RAZLIKA MEĐU SUVREMENIM
PRAVOPISIMA

DIPLOMSKI RAD

Mentor:
Prof. dr. sc. Zrinka Jelaska

Student:
Maja Budimir

Sadržaj:

1. Uvod	4
2. Razlike u koncepciji i metodologiji triju pravopisa	6
2.1. Hrvatski pravopis S. Babića, B. Finke i M. Moguša (2004).....	7
2.2. Hrvatski pravopis L. Badurine, I. Markovića i K. Mićanovića (2008).....	9
2.3. Hrvatski pravopis Ž. Jozića i dr. (2013)	11
3. Struktura pravopisa	12
3.1. Struktura i sadržaj pravopisa S. Babić i dr. (2004)	12
3.2. Struktura i sadržaj pravopisa L. Badurina i dr. (2008)	14
3.3. Struktura i sadržaj Ž. Jozić i dr. (2013).....	16
4. Veliko početno slovo	19
4.1. Vlastita imena i nazivi od imena ili posvojnih pridjeva	20
4.2. Imena naroda, država i zemljopisni pojmovi.....	21
4.3. Vjerski pojmovi	23
4.3.1. Svetci	23
4.3.2. Vjerske zajednice i građevine	24
4.4. Kulturno – politički pojmovi	26
4.5. Općedruštveni pojmovi	27
4.6. Prva riječ u rečenici	29
4.7. Riječi iz poštovanja i počasti.....	29
5. Malo početno slovo	30
5.1. Opće imenice nastale od vlastitih imena	30
5.2. Astronomski i astrološki pojmovi	31
5.3. Nazivi naseljenih mjesta	32
5.4. Općeuporabni pojmovi.....	33

6. Istraživanje među srednjoškolcima	34
6.1. Ispitanici	35
6.2. Upitnik	35
6.3. Analiza upitnika	36
6.4. Usporedba prvoga i drugoga upitnika	42
7. Zaključak	44
8. Popis literature	46
9. Popis priloga	47
Sažetak.....	52

1. Uvod

Razna rješenja i prepirke oko pravopisanja u hrvatskom jeziku, kao i česti učenički upiti oko toga što je pravopisno ispravno, glavni su poticajni motivi oko nastanka ovoga diplomskoga rada. Shodno tomu, u radu će se uspoređivati tri suvremena pravopisa. Sva tri izdana su u Zagrebu: Stjepan Babić, Božidar Finka i Milan Moguš (2004) *Hrvatski pravopis* (Školska knjiga); Lada Badurina, Ivan Marković i Krešimir Mićanović (2008) *Hrvatski pravopis* (Matica hrvatska), Željko Jozić, Goranka Blagus Bartolec, Lana Hudeček, Kristian Lewis, Milica Mihaljević, Ermina Radmanović, Matea Birtić, Jurica Budja, Barbara Kovačević, Ivana Matas Ivanković, Alen Milković, Irena Miloš, Tomislav Stojanov i Kristina Štrkalj Despot (2013) *Hrvatski pravopis* (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje).

Radom se željelo postići dvoje. Jedno je izdvojiti načelne razlike među pravopisima koje ih čine zasebnima, pritom se ne misli samo na pravopisna pravila, već i na temeljne razlike u koncepciji i metodologiji triju pravopisa unutar kojih će biti riječi o strukturama pravopisa i njihovim sadržajima. Drugo je odrediti koja pravopisna rješenja rabe izvorni govornici te koja još, uz ta, smatraju pravopisno ispravnima.

Kako je korpus pravopisnih poglavlja i pravila velik, odabrano je samo jedno poglavlje unutar kojega će se vršiti usporedba – *veliko i malo početno slovo*. Detaljna usporedba provodit će se među pravopisnim pravilima i rješenjima unutar potpoglavlja kao u (1). Tražit će se zajednička, a posebno različita rješenja među trima pravopisima i navesti sva ona pravila koja jedan sadrži, a drugi ili preostala dva ne. Odabrat će se reprezentativni primjeri koji će poslužiti pri istraživačkom dijelu.

- (1) *veliko početno slovo*
prva riječ u rečenici
pisanje riječi iz poštovanja i počasti
malo početno slovo

Istraživanjem se želi provjeriti kako srednjoškolci rješavaju zadatke usmjerene na pojedinačne primjere u kojima se razlike mogu očitovati. Ispitanici će biti učenici prvih i četvrtih razreda dviju zagrebačkih gimnazija. Analiza istraživanja pokazat će koja pravopisna rješenja učenici upotrebljavaju te što na to utječe. Iako se polazi od teze da će učenici odabirati rješenja prema

načelima kojima su poučavani te na taj način provoditi pravopisna pravila u praksi, isto tako je moguće da će njihova rješenja biti nedosljedna u odnosu na poučavano. Kako se provode dva upitnika, pitanje je u kojoj mjeri učenici uopće poznaju pravopisna pravila, a to će se najbolje zaključiti iz usporedbe prvoga i drugoga upitnika. U prvomu upitniku učenici bi trebali pokazati svoje znanje i sami ponuditi točno rješenje, a u drugomu zaokruživanjem potvrditi ono što su napisali u prvom upitniku jer su to ista pravopisna pravila s ponegdje izmijenjenim primjerom.

2. Razlike u koncepciji i metodologiji triju pravopisa

U ovom će poglavlju svaki pravopis biti predstavljen u najosnovnijim crtama; tko su mu autori, kada je prvi put izdan i koliko ima izdanja. O razlozima koji su ponukali autore na pisanje svakoga od ovih pravopisa neće se raspravljati u ovom radu. Baviti će se samo onim što ih čini različitim u odabranim dijelovima proučavanja i uspoređivanja, a to su struktura i sadržaj svih triju pravopisa te poglavlje o velikom i malom početnom slovu.

Metodologija rada na pravopisnom priručniku obuhvaća zauzimanje stava prema opsegu pravopisnoga zanimanja, organizaciju strukture pravopisne knjige te oblikovanje pojedinih pravopisnih pravila (Matešić 2009: 105). Stoga će se promotriti kako je tehnički i sadržajno koncipiran svaki od navedenih pravopisa. Očitovat će se razlika u obrojčavanju stranica, redoslijedu poglavlja i njihovu obrojčavanju te u načinu bilježenja pravopisnih pravila.

Hrvatsko pravopisanje traje gotovo 400 godina. Od pravopisa iz 1639. Rajmunda Džamanjića, do sredine 19. st. objavljeno je sedam pravopisa, posljednji Josipa Partaša iz 1850 (prema Čadež 2013). Usprkos tomu što, dakle, postoje i stariji pravopisi, u (2) kronološki su navedeni pravopisi prema prvomu izdanju od *Hrvatskoga pravopisa* Ivana Broza iz 1892. jer se mnogi akademici slažu da s tim pravopisom započinje suvremeno pravopisno doba.

(2)

1892. *Hrvatski pravopis* Ivana Broza

1942. *Koriensko pisanje* Bratoljuba Klaića (pregled pravopisnih pravila)

1944. *Hrvatski pravopis* Franje Cipre i Bratoljuba Klaića

1960. *Pravopis hrvatskosrpskoga književnoga jezika* Ljudevita Jonkea, Mihaila Stevanovića i dr.

1971. *Hrvatski pravopis* Stjepana Babića, Božidara Finke i Milana Moguša (otisnut samo za internu upotrebu!)

1986. *Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* Vladimira Anića i Josipa Silića

1990. *Hrvatski pravopis* Stjepana Babića, Božidara Finke i Milana Moguša (prvi put u službenoj upotrebi), kraće Babić i dr. (1990)
2001. *Pravopis hrvatskoga jezika* Vladimira Anića i Josipa Silića, kraće Anić i Silić (2001)
2005. *Hrvatski školski pravopis* Stjepana Babića, Sande Ham i Milana Moguša, kraće Babić i dr. (2005)
2007. *Hrvatski pravopis* Lade Badurine, Ivana Markovića i Krešimira Mićanovića, kraće Badurina i dr. (2007)
2013. *Hrvatski pravopis* Željka Jožića, Milice Mihaljević, Mateje Birtić, Kristine Štrkalj Despot, Tomislava Stojanova, Kristiana Lewisa, Barbare Kovačević, Ermine Radmanović, Irene Miloš, Goranke Blagus Bartolec, Ivane Matas Ivanković, Jurice Budje, Lane Hudeček i Alena Milkovića, kraće Jožić i dr. (2013)

2.1. Hrvatski pravopis S. Babića, B. Finke i M. Moguša (2004)

Hrvatski pravopis S. Babića i dr. (1971) najstariji je od tri uspoređivanih u ovom radu, pri čemu je kao građa ovomu radu poslužilo VIII. izdanje 2004. god. zbog toga što to izdanje i dalje sadrži pravopisna načela i pravila sve trojice autora koji su prvi dobili odobrenje tadašnjega Ministarstva kulture i prosvjete za uporabu u školama 1994. godine, što znači da je najviše hrvatske populacije poučavano tim pravilima jer je na snazi bio najduže, sve do 2005. godine kada na snagu stupa pravopis S. Babića, S. Ham i M. Moguša (2005).

Jezična komisija Matice hrvatske 1971. godine izabrala je svoju Pravopisnu komisiju koja je svojoj trojici članova – S. Babiću, B. Finke i M. Mogušu povjerila izradu načela novoga pravopisa (prema Badurina 1990: 905). Tek kada su ta načela prihvatili: Matica hrvatska, Društvo književnika Hrvatske, Institut za jezik JAZU, Katedra za suvremeni hrvatski književni jezik Filozofskoga fakulteta u Zagrebu te komisija za udžbenike Zavoda za osnovno obrazovanje SRH i Zavod za stručno obrazovanje SRH, dakle temeljne znanstvene, umjetničke i obrazovne ustanove, isti su autori prionuli poslu i za tri mjeseca dovršili rukopis *Hrvatskoga pravopisa*. Predan je u tiskaru, ali iz nje nije, bar ne legalno, izišao. Naklada je od

40 000 primjeraka uništena, a svega ih je 600 sačuvano i uvezano, ali samo za internu upotrebu. Piše kako ni ti uvezani primjerci nisu bili cjeloviti, nedostajao im je *Predgovor, Uvod, Kratice i Kazalo*. Jedan je takav nepotpun primjerak u Londonu uredništvo časopisa *Nova Hrvatska* upotrijebilo kao predložak za pretisak toga *Pravopisa*, koji se, popraćen *Uvodnom riječju* uredništva *Nova Hrvatska* pojavio već 1972., a potom još i 1984. godine. Zbog toga je jasno zašto je ovaj pravopis dobio popularan naziv *Londonac*.

Dvostruka rješenja, katkada predmet prigovora, i danas često smetaju laicima i ponekim stručnjacima koji smatraju da se stvara metež i pruža osjećaj neodlučnosti o onomu o čemu se govori i piše. Upravo dopuštanje dvostrukosti stvara jaz među onima koji se služe pravopisima, a uzrokuje i nastanak više struja. Pisanje i zadržavanje dvostrukosti jedan od autora (Babić 2005: 81) objašnjava kao u (3).

- (3) „Kad je stvorena hrvatska država, pritisak da se izda Hrvatski pravopis bio je tako snažan da nam nisu dali da ga usavršavamo i zato smo pristali na pretisak, dakle bez ikakvih promjena i tek smo drugo izdanje postavili na temelje na kojima treba počivati hrvatski pravopis. Budući da u pravopis nipošto nismo htjeli promjene unositi na svoju ruku, a društvene sloge nije bilo, unijeli smo dvostrukosti. Prvo jer su dvostrukosti najbolje rješenje u prijelaznim razdobljima, a drugo da spriječimo mijenjanje opravdanih hrvatskih likova živim i mrtvim piscima samo zato što novosadskim, Boranićevim i Anić-Silićevim pravopisom nisu bile dopuštene“

Tek 1990. godine pravopis je tiskan u Hrvatskoj. Pod autorstvom trojice autora do sada je izdano osam izdanja¹ koja su navedena u (4).

- (4)
1. izdanje – 1990. godine
 2. izdanje – 1994. godine
 3. izdanje – 1995. godine
 4. izdanje – 1996. godine
 5. izdanje – 2000. godine
 6. izdanje – 2002. godine
 7. izdanje – 2003. godine
 8. izdanje – 2004. godine

¹ Autori (Babić i dr.) često svoj pravopis iz 1971. nazivaju svojim prvim izdanjem i broje od toga izdanja sva sljedeća pa često dolazi do zabuna o kojemu je točno izdanju riječ. Kao što se primjećuje, u ovomu radu je S. Babić i dr. (1990) uzet kao prvo izdanje zato što je on pretisak toga iz 1971. g. Potvrda tomu može se pročitati u (3), a nalazi se i na stranicama Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, <http://ihjj.hr/page/pravopisi/13/>, pregledano 16. 2. 2015 gdje se navedene godine podudaraju s izdanjima navedenima u radu.

B. Finka kritički je pročitao 4. izdanje (Babić i dr. 1996) i dao svoje napomene, koje su druga dvojica uklopila u smjernice za izradu 5. izdanja (2000), ali nije doživio početak izrade teksta 5. izdanja. Sve do 8. izdanja autori i dalje potpisuju svoga kolegu B. Finku jer ne uvode neke znatne promjene, a taj postupak (Babić i Moguš 2004: XII) obrazlažu kao u (5).

- (5) „Osmo izdanje Hrvatskoga pravopisa nastavlja već zacrtanim putem i ne uvodi nikakva pravila, nego samo u vezi s pet osnovnih riječi: *brijeg, brijest, drijen, drijemati* i *trijebiti* uklanja dvostrukosti u pisanju *e/je* iza pokrivenoga *r* i ispravlja neke još sitnije nedostatke. Ujedno smo tekst i riječi dopunili nekim pojedinostima koje smo uočili ili na koje su nas upozoravali neki pojedinci“

Pravopis iz 1994. odobrilo je Ministarstvo kulture i prosvjete za uporabu u osnovnim i srednjim školama, što Stjepan Babić² (2005: 82) komentira riječima navedenima u (6).

- (6) „Mislim da je naš pravopis dobar i za škole. Kad smo ga pisali mislili smo i na pedagošku stranu, čak da ni opsegom ne premaši školski priručnik. Prvo, već samim nazivljem jer upotrebljavamo uobičajene nazive kao glas i slovo, a ne uskostručne kao fonem, grafem, nemamo nabranja svih veznika, kad se veznici mogu svesti u zajednička pravila, nemamo silnih tabela kojima se teško služiti. U predgovoru pravopisnom rječniku dali smo pravila koja omogućuju da rječnik bude što manji, a ne što veći i da upotrebljivost ostane ista. Odlike našega pravopisa kritika nije zapazila, nego se usredotočila samo na tri pitanja koja izazivaju zbrku, na rastavljeno pisanje *ne ću*, na *pisanje d, t ispred c* i na *pisanje je ili e iza pokrivenoga r*. U silnoj buci javnih glasila, Ministarstvo prosvjete i športa dobro se snašlo...“

U ovom pravopisu doista prevladava jednostavnost i sažetost pisanja. Više će se o tome govoriti u nastavku rada u analizi strukture i sadržaja.

2.2. Hrvatski pravopis L. Badurine, I. Markovića i K. Mićanovića (2008)

Pravopis Matice hrvatske, tada najavljen kao Pravopis za vrijeme u kojem živimo, objavljen je potkraj proljeća 2007. godine u Zagrebu i predstavljen javnosti 15. lipnja 2007. (Matešić 2009: 105). U ovom radu za usporedbu je služilo drugo izdanje izišlo 2008.

Ovaj je pravopis suvremeniji u odnosu na prethodni, posebno metodologijom (o kojoj će biti riječ) jer je objavljen poslije nekoliko desetljeća. Sadrži pisanje bibliografskih jedinica, uputnica i bilježaka u kojima se nalaze upute o pravilnom navođenju citata, literature i sl.

² Tekst preuzet iz knjige *Temelji hrvatskomu pravopisu* (Babić 2005) koji je zapravo dio odgovora na pitanje u prikazanom pismenom razgovoru novinarku Mirjane Jurišić i samoga autora, Stjepana Babića.

Poglavlje o pisanju bibliografskih jedinica sadrži i najnoviji pravopis, ali ne sadrži Dodatke. U dodacima su pravopisa L. Badurina i dr. (2008) zastupljena razna polja. Neke su od jedinica koje se nalaze pod tim poglavljem: države svijeta i njihovi glavni gradovi, popis mjernih jedinica, arapske i rimske brojke, popis kemijskih elemenata te uzorci pismenoga službenoga obraćanja kao što su molba, žalba, prijava na natječaj, životopis. Na kraju se nalaze i korekturni znakovi.

Ovaj pravopis donosi i popis transkripcijskih i transliteracijskih pravila za pojedine jezike pa se broj suradnika pojedinih poglavlja odnosno korpusa Pravopisnoga rječnika povećao na dvadeset četiri, a opisanih je jezika četrdeset devet. Opsegom i sadržajem ovo je najveći pravopis. Pravopis S. Babić i dr. (2004) ne donosi navedene sadržaje u svojim poglavljima.

Pravopisom L. Badurina i dr. (2008: 164) jednoznačno su riješene pravopisne polemike što se tiče spornoga primjera *ne ću* – dopuštaju samo *neću*.

Često se (npr. Matković 2007) piše kako su autori jednoznačni u pisanju primjera poput *pogreška, vrednota, strelica*, dok u II. izdanju L. Badurina i dr. (2008: 18) pod paragrafom 26 unutar poglavlja KRAĆENJE DUGOGA SLOGA (IJE → JE/E) sitnijim fontom stoji otisnuto pojašnjenje navedeno u (7).

(7) „U dijelu hrvatske pravopisne tradicije bilježi se rje i u slučajevima kad skupina suglasnik + r + je pripada istomu morfemu: grjehota, grješnik, pogreška, vrjednota, strjelica i sl. Pisanje rje u takvim riječima podrazumijeva da se skupina rje i izgovara kao rie“

Na temelju navedenoga pojašnjenja koje se nalazi ispod pravila nije jasno dopuštaju li autori i ovo rješenje ili prednost daju navedenom pravilu. U predgovoru navedenom u (8) autori (Badurina i dr. 2008: XIII) spominju hrvatsku pravopisnu tradiciju, no ni ovaj pravopis ne donosi isključivo jednoznačna rješenja, kao ni S. Babić i dr. (2004).

(8) „Pravopis Matice hrvatske uvažava ukupnu hrvatsku pravopisnu tradiciju i s poštovanjem se odnosi prema prinosima svih svojih prethodnika“

2.3. Hrvatski pravopis Ž. Jožića i dr. (2013)

Najnoviji pravopis najavljen je novinskim člankom kraljem lipnja 2012. (Čadež 2012) tekstem na stranicama Jutarnjega lista iz kojega je navod u (9).

- (9) „Dovršen ćemo pravopis postaviti na internetske stranice Instituta uz poziv svim govornicima hrvatskoga jezika na javnu raspravu i komentiranje naših pravopisnih rješenja. Nakon javne rasprave i studioznoga pristupa svim sugestijama pravopis ćemo dati stručnim recenzentima, nakon čijih će primjedaba i ocjena pravopis biti gotov. Siguran sam da ćemo na kraju procesa imati pravopis kojim će govornici hrvatskoga jezika biti zadovoljni, što je najvažniji cilj“

Jednomjesečna javna rasprava na koju su bili pozvani svi govornici hrvatskoga jezika te jezikoslovci započela je 15. travnja 2013. godine.³ Znanstveno vijeće Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje prihvatilo je konačnu inačicu pravopisa i on je 27. lipnja 2013. godine postavljen na mrežnoj adresi *pravopis.hr*⁴. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta preporučilo je 31. srpnja 2013. pravopis za uporabu u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske, a tiskana inačica predstavljena je u Muzeju *Mimara* 16. prosinca. (Dizdarević 2013).

Kao što su svi dosadašnji pravopisi nailazili na otpor i različita negodovanja, tako je i najnoviji dobio niz kritika. Ni on nije riješio dvostrukosti oko primjera zbog kojih je godinama trajalo neslaganje. Donosi i novost – standard rukopisnoga pisma nastaloga kao projekt Učiteljskoga fakulteta i Akademije likovnih umjetnosti. Njime se prvi put ujednačio način kako djeca uče pisana slova u početnim razredima osnovne škole. Također, u najnovijem se pravopisu nalazi i Brailleovo pismo namijenjeno slijepim i slabovidnim osobama te jednoručna i dvoručna abeceda namijenjena gluhim i nagluhim osobama⁵.

³ Ovaj podatak nalazi se na mrežnim stranicama Jutarnjega lista, <http://www.jutarnji.hr/-htjeli-smo-napokon-završiti-sve-jezicne-prijepore--filolozi-predstavili-radnu-verziju-novog-hrvatskog-pravopisa/1097262/>, pregledano 16. veljače 2015.

⁴ Prema (<http://ihjj.hr/novost/autori-lt-i-gt-hrvatskoga-pravopisa-lt-i-gt-dobitnici-lt-b-gt-lt-i-gt-nagrade-ivan-filipovic-lt-i-gt-lt-b-gt/117/>), pregledano 16. veljače. 2015.)

⁵ *Hrvatski pravopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje primio je i potvrdu Hrvatske udruge za promicanje i razvoj tiftotehnike (HUPRT) da je u potpunosti pristupačan za osobe s oštećenjem vida koje u svojem radu koriste čitače zaslona* (prema <http://ihjj.hr/novost/autori-lt-i-gt-hrvatskoga-pravopisa-lt-i-gt-dobitnici-lt-b-gt-lt-i-gt-nagrade-ivan-filipovic-lt-i-gt-lt-b-gt/117/>), pregledano 16. veljače 2015.)

3. Struktura pravopisa

Hrvatski pravopisi S. Babića i dr. (2004) i L. Badurine i dr. (2008) nakon naslovne stranice i popisa suradnika kreću sa sadržajem, s tim što L. Badurina i dr. (2008) umjesto riječi *sadržaj* rabe riječ *KAZALO* – upravo ovako velikim tiskanim slovima. Najnoviji pravopis ima drugačiju strukturu od ovih o čemu će još biti riječi. O redosljedju i načinu nizanja pojedinih poglavlja i paragrafa u svim trima pravopisima bit će više govora u nastavku rada.

3.1. Struktura i sadržaj pravopisa S. Babić i dr. (2004)

Prva obrojčana stranica S. Babića i dr. (2004) druga je stranica sadržaja, a obrojčana je rimskim načinom obrojčavanja i nalazi se u lijevom gornjem kutu. Strukturno, nakon sadržaja, slijedi Predgovor VI. izdanju i ta stranica na kojoj se nalazi predgovor nije obrojčana, dok ostale koje slijede jesu. Nakon predgovora slijedi Pisanje prema IV. izdanju te Predgovor VIII. izdanju kojim i završava obrojčavanje rimskim brojevima kojima se došlo do XII., posljednje stranice u nizu takvim načinom obrojčavanja. Slijedi stranica na kojoj je otisnuto: PRAVOPISNA PRAVILA i ona nije grafički obrojčana, a vrlo je važna jer se tom stranicom najavljuje prvi dio pravopisa od dva na koliko je podijeljen. Nakon toga slijedi druga stranica s naslovom prve cjeline otisnutim velikim tiskanim slovom: JEZIK I PISMO koja također nije numerirana, dok je sljedeća stranica koja slijedi obrojčana arapskim brojem 4 u gornjem desnom kutu.

Različito je mjesto obrojčavanja rimskim i arapskim brojevima. Rimski je obrojčavan lijevi gornji kut stranice, a kada se krenulo s pravopisnim pravilima, promijenjen je način obrojčavanja u arapski te mjesto obrojčavanja u gornji desni kut stranice.

Nakon svih pravopisnih pravila slijedi *PRAVOPISNI RJEČNIK* koji tvori drugi dio ovoga pravopisa. Abecednom popisu riječi prethodi *Predgovor pravopisnomu rječniku* koji je obrojčan. S početnom stranicom rječnika ponovo dolazi do promjene mjesta obrojčavanja na gornju sredinu stranice. Proizlazi kako stranica na kojoj je otisnuta svaka veća cjelina ili svaki novi naslov poglavlja nije grafički numerirana, ali se u nastavku ta stranica broji kao da jest.

Svaki sadržaj triju uspoređivanih pravopisa uređen je drugačije. Pravopis S. Babić i dr. (2004) podijeljen je tematski na dva dijela. Sastoji se od pravopisnih pravila i pravopisnoga rječnika. Pravopisna poglavlja raspoređena su u sadržaju u poglavlja i niz potpoglavlja koji se u ovom pravopisu odvajaju grafički; što velikim i malim tiskanim i pisanim slovima, fontom i uvlačenjem ulomaka. Redoslijed je nizanja obradivih jedinica u svakom pravopisu drugačiji, što se može iščitati iz *tablice 1* i ostalih koje slijede. U *tablici 1* navode se samo naslovi poglavlja, pravopisnih cjelina, bez njihovih potpoglavlja, i to onim zapisom kao i u pravopisu.

Tablica 1 – Redoslijed nizanja glavnih poglavlja u S. Babić i dr. (2004).

Sadržaj
Predgovor VI. izdanju
Predgovor prema IV. izdanju
Predgovor VIII. izdanju
PRAVOPIŠNA PRAVILA
JEZIK I PISMO
VELIKA I MALA SLOVA
GLASOVI I GLASOVNI SKUPOVI
JEDNAČENJE GLASOVA
PISANJE RIJEČI IZ DRUGIH JEZIKA
SASTAVLJENO I RASTAVLJENO PISANJE RIJEČI
RAZGODCI
PRAVOPIŠNI ZNAKOVI
KRATICE
PRAVOPIŠNI RJEČNIK
Predgovor pravopisnomu rječniku
Rječnik (A-Ž)

Jedino S. Babić i dr. (2004: VIII) određuju što je to zapravo pravopis, *Predgovor VI. izdanju*.

- (10) „Pravopis ima šire značenje od slovopisa. Pravopis obuhvaća skup pravila o upotrebi cjelokupnoga znakovnoga inventara koji ima jedno pismo, a to osim slovopisa obuhvaća i način pisanja pojedinih glasova, upotrebu velikih i malih slova, sastavljenoga i rastavljenoga pisanja riječi (upotrebu bjelina), razgodaka, pravopisnih znakova i drugih pojedinosti.

Osnovno obilježje nekomu pravopisu daje način na koji se pišu pojedine riječi s obzirom na glasove koji ih sastavljaju, na njihove oblike i skupove riječi“

Ovaj je pravopis po svojoj naravi fonološko-morfonološki, što autori (2004: X) objašnjavaju kao u (11).

(11) „U okviru jedne riječi pišemo fonološki, uz neke pojedinačne i kategorijalne iznimke, pa se može reći da je ublaženi fonološki, a međurječne veze morfonološki jer se glasovne promjene koje nastaju među riječima što se izgovaraju kao naglasna cjelina, ne odražavaju u pismu, tj. pojedine riječi bilježimo kao da tih promjena u govoru i nema“

S. Babić i dr. (2004) paragrafima donose niz pravopisnih pravila tako što ih obrojčavaju. Pri prelasku na novo poglavlje u pravopisu, paragrafi ne kreću brojevno od početka, već samo nastavljaju niz brojem koji je po redu. Načelno gledano, u ovom pravopisu nema puno dodatnoga obrojčavanja ili korištenja slovima (a), b), c), ali postoje poglavlja u kojima su zabilježena dodatna obrojčavanja i oprimjeravanja slovima. Dakle, u ovom pravopisu takvoga načina nizanja pravila ima najmanje, dok je u preostala dva pravopisa drugačija situacija s upotrebom brojeva kao dodatnoga načina predstavljanja potpoglavlja (Badurina i dr. 2008) ili upotreba grafičkih znakova, poput točke, slova u tu istu svrhu (Jozić i dr. 2013). Tako ovaj pravopis broji 518 paragrafa i sveukupno 495 stranica.

3.2. Struktura i sadržaj pravopisa L. Badurina i dr. (2008)

U pravopisu L. Badurine i dr. (2008) nakon kazala slijedi *PREDGOVOR* te *PREDGOVOR DRUGOM IZDANJU*, a nakon toga pravopisno poglavlje *PISMO*, kako je i zapisano u kazalu odmah na početku. Ovaj pravopis, kao i prethodno spomenuti, prve stranice s predgovorom i kazalom ima obrojčane rimskim brojevima koji se nalaze u sredini podnožja stranice. Prva je obrojčana stranica u pravopisu VIII. na kojoj se nalazi popis suradnika, a posljednja je takvim rimskim načinom obrojčavanja XV. na kojoj je *Predgovor drugom izdanju*. Nakon toga slijedi najava poglavlja: *VELIKO TISKANO SLOVO* obrojčano brojem 1. Ta stranica nije numerirana, dok svaka druga nakon te jest, i to također u sredini podnožja stranice.

Kao i u pravopisu S. Babića i dr. (2004), i u ovom pravopisu svaka stranica s novim naslovom poglavlja nije numerirana, ali se broji. U svim dijelovima i poglavljima ovoga pravopisa autori ostaju dosljedni u obrojčavanju – sredina podnožja stranice.

Puno je opširnije građe od preostala dva pravopisa, što se može iščitati odmah na početku iz kazala. Najveća razlika očituje se u poglavljima koje S. Babić i dr. (2004) i Ž. Jozić i dr. (2013) ne sadrže: *Transliteracija i transkripcija stranih imena, Prenošnje dijela riječi u sljedeći redak, Dodaci*. Sva poglavlja u kazalu otisnuta su velikim tiskanim slovima. Ovaj sadržaj pravopisa drugačijim od ostalih čini i to što su glavna pravopisna poglavlja i sva ostala koja se nalaze u pravopisu obrojčana i grafički podebljano istaknuta. Ta se poglavlja nalaze u *tablici 2*, prati se redoslijed nizanja poglavlja u ovom pravopisu.

Tablica 2 – Redoslijed nizanja glavnih poglavlja u L. Badurina i dr. (2008).

PREDGOVOR
1. PISMO
2. FONEMI Č, Ć, (DŽ), (Đ)
3. SMJENJIVANJE IJE/JE/E/I/O
4. KONTAKTI FONEMA
5. INTERPUNKCIJSKI ZNAKOVI
6. PRAVOPISNI ZNAKOVI
7. VELIKO I MALO POČETNO SLOVO
8. SASTAVLJENO I NESASTAVLJENO PISANJE
9. KRATICE
10. PISANJE RIJEČI IZ STRANIH JEZIKA
11. TRANSLITERACIJA I TRANSKRIPCIIJA STRANIH IMENA
12. PRENOŠENJE DIJELA RIJEČI U SLJEDEĆI REDAK
13. PISANJE BIBLIOGRAFSKIH JEDINICA, UPUTNICA I BILJEŽAKA
14. PRAVOPISNI RJEČNIK
15. DODACI

Iz predgovora se (Badurina i dr. 2008) iščitava kako pravopis polazi od fonološkoga načela bilježenja riječi, uz prihvaćanje odstupanja od toga načela u slučajevima u kojima je pisanje – iz tradicijskih ili komunikacijskih razloga – nužno zasnovati na morfološkom načelu.

Pravopisna su pravila, kao i u prethodnom pravopisu, zapisana uz paragrafe, no ipak drugačije. Dok S. Babić i dr. (2004) isključivo nižu paragrafe jedan za drugim, većinom bez dodatnih obrojčavanja, ovaj pravopis u nekim poglavljima poseže i za dodatnim načinom

obilježavanja pravopisnih poglavlja, potpoglavlja i primjera. Primjerice, u velikom VII. poglavlju o velikom i malom početnom slovu, prvo je pravilo navedeno pod paragrafom 186. koje je grafički deblje otisnuto. Kada se dolazi do potpoglavlja unutar ove velike cjeline, a to je *MALO POČETNO SLOVO*, vidljiva je razlika jer uz paragraf 197. slijede brojevi od jedan pa nadalje kojima se navode sva pravila i primjeri u kojima se piše malo početno slovo, a u slučajevima kada bi se neko područje još dodatno proširilo, rabe se i slova. Želi li se na primjer znati kojim se slovom pišu religije, objašnjenje se traži pod velikom cjelinom *pisanje maloga početnoga slova*, 197. paragrafom, njegovu potpoglavlju 12 – *nazivi te potpoglavlju naziva – c) – religija*. Takav način bilježenja ne nalazi se ni u jednom od preostala dva pravopisa. Ovaj je pravopis najopširniji cjelokupnom građom te broji 662 stranice.

3.3. Struktura i sadržaj Ž. Jozić i dr. (2013)

Ž. Jozić i dr. (2013) imaju malo drugačije strukturiran pravopis. Već je na unutarnjoj strani korica pravopisa otisnut sadržaj: na prvoj unutarnjoj korici nalaze se prva poglavlja, a na zadnjoj unutarnjoj korici nastavlja se i završava redosljed poglavlja. Bitna je razlika to što se već na koricama pravopisa mogu iščitati poglavlja i potpoglavlja koja su definirana i objašnjena – ovakav način koncepcije čini ovaj pravopis različitim od prethodna dva.

U dosad spominjanim pravopisima odmah nakon naslovnih stranica i predstavljanja suradnika slijedi sadržaj, odnosno kazalo, a u ovom *Uvodna riječ*. Ta je stranica numerirana u sredini zaglavlja stranice rimskim brojem V. Nakon nje slijedi *Predgovor*, a zadnja stranica obrojčana je rimskim brojem IX koja je ujedno zadnja stranica predgovora. Kao i u prethodna dva pravopisa, prati se način numeriranja poglavlja. Stranica na kojoj je otisnuta svaka veća cjelina ni ovdje nije grafički numerirana, a svaka druga stranica koja slijedi tu cjelinu jest, i to u gornjem desnom kutu stranice. U ovom pravopisu arapski način obrojčavanja kreće prvim poglavljem, *Slova* –3. stranicom.

Rječnik, treći najvažniji dio ovoga pravopisa, također prvo sadrži *Predgovor rječniku* koji je numeriran te *Popis odrednica* kojega nema u prethodnim pravopisima te se i u ovom primjeru očituje razlika u strukturi i koncepciji ovoga pravopisa. Nakon *Pojmovnika* slijedi *Sadržaj*.

Najnoviji pravopis razlikuje se od prethodna dva po tome što ima vrlo izražen sadržaj. Dosljedan je u mjestu numeriranja stranica od prvoga pravopisnoga pravila pa sve do zadnje

stranice. Potpoglavlja se prepoznaju jer su grafički uvučena. Sve glavne pravopisne cjeline odnosno poglavlja otisnuta su malim tiskanim slovima za razliku od prethodna dva pravopisa u kojima su glavne cjeline otisnute velikim tiskanim slovima. Također, kao ni *Popis odrednica*, *Pojmovnik* se ne nalazi u strukturi ostalih dvaju pravopisa. U tablici 3 nalazi se sadržaj najnovijega pravopisa, ali samo njegova najveća poglavlja.

Tablica 3 – Redosljed nizanja glavnih poglavlja u *Ž. Jozić i dr. (2013)*.

Pravila: Slova
Glasovi
Veliko i malo početno slovo
Sastavljeno i nesastavljeno pisanje
Pisanje riječi iz stranih jezika
Kraćenje riječi
Pravopisni znakovi
Napomene, objašnjenja, savjeti
Rječnik
Pojmovnik

Pravopis je fonološke naravi s morfonološkim elementima. Taj podatak autori navode u predgovoru i obrazlažu tu tvrdnju (2013: VIII).

- (12) „Fonološki je jer je utemeljen na glasovnome načelu. Prema tome se načelu u hrvatskome piše *bežični, išarati, otpasti, potprogram, raščistiti, ropski, pretpristupni, svadba*. Morfonološko načelo primjenjuje se kad se čuva glasovni sastav tvorbenih sastavnica tako da se ne bilježe glasovne promjene na morfemskoj granici, tj. vodi se računa o prepoznatljivosti morfema u riječi. Prema morfonološkome se načelu piše npr. *gradski, hrvatski, ispodprosječan, jedanput, pedesettrećina, podcijeniti, podstaviti, podtočka, predsjednik*“

Već je u predgovoru naznačeno po čemu se ovaj pravopis razlikuje od ostalih. Autori predstavljaju pravopis govoreći od kojih se sve poglavlja pravopis sastoji i svako od njih pobliže objašnjavaju. Sastoji se od pravopisnih pravila, napomena, objašnjenja, savjeta, pojmovnika i pravopisnoga rječnika. Svakako su napomene, objašnjenja i savjeti novost u ovakvu obliku u kojem su zabilježeni u ovom rječniku. Dolaze iza pravila zabilježeni slovima N, O i S. (2013: IX.) U napomenama se uvode dopuštene inačice. U objašnjenjima autori

razlažu zašto su prednost dali određenoj inačici, a u savjetima nude jezične savjete jer se pokazalo da mnogi korisnici od pravopisa očekuju i jezični savjet o problemima koji nisu strogo pravopisni. Pojmovnik je poglavlje koje druga dva pravopisa nemaju, a u njemu su objašnjeni nazivi koji se pojavljuju u pravopisnim pravilima.

Pri rješavanju spornih pitanja autori navode da su se vodili nekim načelima (usp. Ž. Jozić i dr. 2013): načelom *sustavnosti*, *tradicijskim* načelom, načelom *ovjerenosti i potvrđenosti u uporabi*, načelom *jednostavnosti*, načelom *normativne hijerarhije*, načelom *otvorenosti prema korisnicima*, načelom *primjerenosti korisnicima*, načelom *ekonomičnosti*. Autori uz svako načelo u predgovoru objašnjavaju za koji dio pravopisa i u čemu im je poslužilo, primjer jednoga (2013: VIII) naveden je u (13).

(13) „NAČELO JEDNOSTAVNOSTI: To se načelo očituje u nastojanju da se pravopisne dvostrukosti svedu na najmanju mjeru. Određen broj dvostrukih rješenja ostao je i u *Hrvatskome pravopisu*, ali su ona svedena na ona koja uporaba dosad nije razriješila. Načelo jednostavnosti uvijek smo uzimali u obzir zajedno s načelom sustavnosti i tradicijskim načelom“

I druga dva pravopisa također uz neka pravila nude objašnjenja i savjete, ali ne na ovakav način. Rješenje, napomenu, objašnjenje najčešće daju odmah uz pravopisno pravilo ili se pozivaju na neki paragraf. Ovaj pravopis sadrži posebno poglavlje pod nazivom *Napomene Objašnjenja Savjeti* u kojem se, uz napomene, objašnjenja i savjete koji su numerirani i nalaze i razne tablice (npr. glagoljica, hrvatska ćirilica, strani prefiksoidi...), slike (hrvatsko Brailleovo pismo, jednoručna znakovna abeceda...) Ovaj je pravopis jedinstven i po spomenutomu mrežnom izdanju (www.pravopis.hr) pa se jednim klikom korisnici mogu obavijestiti o pravopisnoj normi ili pravilu.

4. Veliko početno slovo

Pravila o uprabi velikoga i maloga slova u L. Badurina i dr. (2008) te u Ž. Jozić i dr. (2013) uz slova i glasove zauzimaju prva poglavlja. Pravopis S. Babića i dr. (2004) unutar poglavlja o veličini slova jedini nema potpoglavlje o malom početnom slovu, već se o tim pravilima doznaje iščitavanjem preostala pravila vezanim uz veliko početno slovo i ostala potpoglavlja. Prikaz pomoću tablice 4 pokazuje kako se pravila o prvoj riječi u rečenici u Ž. Jozića i dr. (2013) nalaze odmah na početku, prije pravila o vlastitim imenima, dok je u preostala dva pravopisa situacija obratna. Poglavlja su u Ž. Jozić i dr. (2013) napisana malim tiskanim slovima osim početka. Važno je istaknuti kako potpoglavlja za potrebe ovoga rada nisu navođena, nego samo nadređene cjeline.

Tablica 4 – Konceptija sadržaja poglavlja unutar pravila o pisanju velikoga i maloga slova

S. Babić i dr. (2004)	L. Badurina i dr. (2008)	Ž. Jozić i dr. (2013)
VELIKA I MALA SLOVA	VELIKO POČETNO SLOVO	Veliko početno slovo
VLASTITA IMENA	VLASTITA IMENA	Prva riječ u rečenici i navodu
PRVA RIJEČ U REČENICI	PRVA RIJEČ U REČENICI	Imena
RIJEČI IZ POČASTI	RIJEČI IZ POŠTOVANJA	Riječi iz poštovanja i počasti
	MALO POČETNO SLOVO	Malo početno slovo
		Razlike u pisanju velikoga i maloga početnoga slova

Ž. Jozić i dr. (2013) jedini od uspoređivanih pravopisa na kraju poglavlja o velikom i malom početnom slovu sadrži tablicu u kojoj su riječi, tj. homofoni, poslagani abecednim redom. Uz svaku se od tih riječi u tablici tumači njezino značenje i određuje se kojim će se slovom pisati. L. Badurina i dr. (2008) sadrži najviše pravopisnih pravila i primjera pa će se usporedbe vršiti u odnosu na taj pravopis.

Tablica 5 – Razlike u pisanju velikoga i maloga početnoga slova (Jozić i dr. 2013: 41).

VELIKO POČETNO SLOVO

MALO POČETNO SLOVO

Amazonac (stanovnik Amazonske prašume / amazonac (vrsta papige, amazonska papiga)
pripadnik amazonskih plemena

Amazonka (stanovnica Amazonske prašume / amazonka (žena ratnica iz grčke mitologije)
pripadnica amazonskih plemena) ...

4.1. Vlastita imena i nazivi od imena ili posvojnih pridjeva

Prva razlika među pravopisima u pravilima o pisanju velikoga i maloga početnoga slova vidljiva je u paragrafu 190.3. L. Badurina i dr. (2008: 120), navedenom u (14).

(14) „Vlastita imena u kojih se velikim početnim slovom piše svaki član osobna imena koja su dio ustaljenih izraza i frazema: *mila Gera; Katica za sve; Martin iz Zagreba, Martin u Zagreb*“

L. Badurina i dr. (2008) sadrže ovo pravopisno pravilo, nemaju ga S. Babić i dr. (2004). Ž. Jozić i dr. (2013) navode da se takva imena pišu velikim slovom, ali nije jasno zašto isto to pravilo tumače u drugom poglavlju (2013: 36), i to pod poglavljem: *Malo početno slovo, b) nazivi nastali od imena ili posvojni pridjevi izvedeni od imena koji su postali strukovni nazivi*. Oni se pod tim poglavljem vraćaju na pisanje imena u poslovicama, frazemima i izrekama koja se pišu velikim slovom, što zbunjuje. Unutar istoga pravila o pisanju maloga početnoga slova unutar naziva nastalih od imena ili posvojnih pridjeva izvedenih od imena koji su postali strukovni nazivi, donose primjere kao u (15) u odnosu na veliko slovo i (16) koji se odnose na veliko i malo slovo. U jednom primjeru autori dopuštaju dvostruko rješenje, naknadno dodajući objašnjenje ispod primjera, kao u (16).

(15) „Martin u Zagreb, Martin iz Zagreba; Katica za sve; mila Gera; koštati koga kao svetoga Petra kajgana; otići Bogu na istinu“

(16) „*amper, tesla, volt, adamova jabučica, božja čestica, božja ovčica, gospina trava, lijepa kata, petrovo uho, smrdljivi martin*

Osim pisanja *adamova jabučica* zbog ustaljenosti može se pisati i *Adamova jabučica*.“

L. Badurina i dr. (2008: 124) unutar pravila o pisanju velikoga početnoga slova pod paragrafom 190. 19 donose sljedeće.

(17) „Posvojni pridjevi od vlastitih imena koji su dio termina i ustaljenih izraza također se pišu velikim početnim slovom: *Adamova jabučica, Ahilova peta, Alzheimerova bolest, Aljehinova obrana, Andrijin križ...*“

L. Badurina i dr. (2008) unutar ovoga velikoga poglavlja o pisanju velikoga i maloga slova ni u jednomu pravopisnomu pravilu ne spominju dopuštanje dvostrukosti.

4.2. Imena naroda, država i zemljopisni pojmovi

L. Badurina i dr. (2008: 122) nižu nekoliko tumačenja unutar jednoga pravila koje se odnosi na zemljopisne pojmove, v. (18), (19) i (20). Pravilo kao u (20) u S. Babić i dr. (2004) nije zabilježeno, dok u najnovijem pravopisu (Jozić i dr. 2013) jest. U L. Badurina i dr. (2008: 122) prvo se ne spominje pravilo o pisanju imena država, već pravilo (190.9.) o pisanju imena naroda, skupina naroda, imena državljana, stanovnika zemalja i regija, a tek onda, nakon još pet spomenutih pravila između, pod paragrafom (190. 15.) spominju imena država. S. Babić i dr. (2004: 10) također prvo donose pravilo o pisanju imena naroda i pojedinih njihovih pripadnika, a tek pod paragrafom (45) imena država i zemalja.

(18) „velikim početnim slovom pišu se imena naroda i skupina naroda, imena državljana, stanovnika zemalja i regija“

(19) „pridjev koji pobliže zemljopisno određuje vlastito ime naroda piše se malim početnim slovom: *gradišćanski Hrvati, bokeljski Hrvati...*“

(20) „Malim početnim slovom pišu se pridjevi *stari* i *drevni* uz imena starih naroda: *stari Grci, drevni Asteci...*“

Autori ponovo unutar pravila o pisanju velikoga početnoga slova dodaju napomene u odnosu na to pravilo i navode iznimke koje se pišu malim slovom, stoga su pravila navedena u (19) i (20) otisnuta manjim fontom (već se na temelju toga zaključuje da su to samo napomene, objašnjenja, iznimka). Ako se dogodi, kao u ovom primjeru, da autori (Badurina i dr. 2008) govore o malom slovu unutar poglavlja o velikomu, to je uvijek grafički naznačeno (manji tip slova) i tako se zna da to ne pripada pod to poglavlje.

L. Badurina i dr. (2008: 122, 123) pišu o načinu pisanja općeprihvaćenih simboličnih imena naseljenih mjesta i dijelova naseljenih mjesta poput *Velike Jabuke* (New Yorka) ili *Grada*

Svjetlosti (Pariza) i o općeprihvaćenim simboličnim imenima država (zemalja): *Lijepa Naša* (Hrvatska), *Zemlja Izlazećega Sunca* (Japan). Oni se spominju i u najnovijem pravopisu, ali pod pravilom o perifraznim imenima naseljenih mjesta, država ili kontinenata (Jozić i dr. 2013: 24), dok S. Babić i dr. (2004) ne iznose ni jedno od tih pravila.

Pravilo iz L. Badurina i dr. (2008: 122) kao u (21) također ne pronalazi mjesto u S. Babić i dr. (2004), dok je u Ž. Jozić i dr. (2013) ono zapisano.

(21) „kolokvijalna (razgovorna) imena, nerijetko i pogrdna, kojima se nazivaju narodi i pripadnici naroda stanovnici naseljenih mjesta, regija, otoka i sl.: *Dalmoš, Fijuman, Bodul* (u značenju 'stanovnik otoka Krka')...“

Uz pravopisno pravilo o pisanju imena država velikim početnim slovom, L. Badurina i dr. (2008: 123) sitnim slovima (jer je umetnuto u pravila o pisanju velikoga početnoga slova) donose i pravilo 190. 15 navedeno u (22) kojega u preostalima dvama pravopisima nema.

(22) „imena država (zemalja) ...

Malim početnim slovom pišu se pridjevi *stari* i *drevni* uz imena starih država: *Stari Rim (Rimsko Carstvo), drevni Egipat, stara Grčka*“

Tri pravila navedena od (23) do (25), koja se nadovezuju na ovo prethodno, zastupljena su samo u pravopisu L. Badurina i dr. (2008: 123).

(23) „190. 16 općeprihvaćena simbolična imena država (zemalja) *Lijepa Naša (Hrvatska), Zemlja Izlazećega Sunca (Japan)*...“

(24) „190. 17 imena federalnih i konfederalnih jedinica: *Sjeverna Osetija, Kabardino-Balkarija*...“

(25) „190. 18 imena prekomorskih i nesamostalnih teritorija, teritorija s visokim stupnjem autonomije, teritorija neriješena državnopravnoga statusa: *Američki Djevičanski Otoci, Britansko Indijskooceanski Teritorij*“

Pravopis L. Badurina i dr. (2008) ima najveći broj pravopisnih pravila i primjera, što potvrđuje sljedeći niz pravopisnih pravila (2008: 125), od (26) do (28). Pravopis S. Babića i dr. (2004) ne sadrži ova pravila, dok najnoviji spominje samo pravilo u (26) i (28).

(26) „191. 4 općeprihvaćena simbolična imena kontinenata, regija, oceana i sl.: *Novi svijet (Amerika)*.

(27) „191. 5 imena kojima se označavaju faze u razvoju pojedinih država: *Prvo carstvo, Treći Reich*...

(28) „191. 6 imena kojima se označava područje i revolucionarna vlast uspostavljena na njemu: *Labinska republika...Pariška komuna...*“

4.3. Vjerski pojmovi

Vjerski pojmovi obuhvaćaju svetce, vjerske zajednice i građevine, vjerska razdoblja.

4.3.1. Svetci

Razlike u pisanju velikoga početnoga slova u pravilu pisanja riječi *sveta/svet i blaženi...* pronalaze se u sva tri pravopisa. Pravopis L. Badurina i dr. (2008: 120) jasno propisuje pisanje pridjeva *svet/a* i *blaženi* velikim slovom. Od imenica koje se pišu iza imena svetaca, a nisu dio imena, nego ih pobliže određuju, L. Badurina i dr. (2008: 120) donose samo riječi *apostol* i *evanđelist*.

(29) „Vlastita imena u kojih se velikim početnim slovom piše svaki član.

imena svetaca i blaženika

Sveti Ivan Krstitelj (i *Sv. Ivan Krstitelj*), *Sveti Franjo Asiški* (i *Sv. Franjo Asiški*) *Sveti Stjepan Prvomučnik* (i *Sv. Stjepan Prvomučnik*)...*Sveta Terezija Avilska* (i *Sv. Terezija Avilska*), *Sveti Ivan od Pučine*...*Blaženi Ivan Merz* (i *Bl. Ivan Merz*)“

S. Babić i dr. (2004: 16, 17), kao u (30), te Ž. Jozić i dr. (2013: 39), kao u (31), slažu se u tome da se pridjev *sveti* u imenima svetaca i blaženika piše malim slovom kada to nije dio naziva crkvene građevine, blagdana ili prva riječi u rečenici.

(30) „Posebna, tj. vlastita imena mogu imati i razni predmeti, stvari i objekti (npr. brodovi, vlakovi i druga prometala, crkve, hoteli i drugi objekti) Najčešće se ta imena daju po imenima znamenitih ljudi, po zemljopisnim imenima i po nazivima nekih životinja, ponekad i po kojem drugome uzoru. Sva se pišu velikim početnim slovom, pa i onda kad je izvorni naziv opća imenica ili koja druga riječ: *Barbara* (hotel u Zadru)...*Sveta Jana* (mjesto), *Sveta Marija* (ime određene crkve) za razliku od *sv./sveta Marija* (ime svete s atributom). Tako je i: *Sveti Antun*, *Sveti Jeronim*, *Sveti Petar*, sve imena crkava po istoimenim svecima. Kad se upotrebljava imenica crkva, tada ne treba pisati veliko početno slovo: *crkva svete Marije*, *crkva sv. Antuna*...Na isti se način postupa kad se ime sveca uzima kao oznaka dana, npr. na *Nikolinje/na Svetoga Nikolu* dijele se djeci darovi, od *Svetoga Josipa* do *Svete Katarine* ne pada snijeg, jer su to upravo spomendani (blagdani) tih svetaca“.

(31) "s) nazivi vjerskih službenika, pripadnika vjere i pripadnika vjerskih redova:

Malim se početnim slovom pišu pridjevi *blaženi* i *sveti* i imenice *blaženik* i *svetac* uz imena blaženika i svetaca: *blažena majka Terezija*, *blaženi Alojzije Stepinac*....*sveti Ivan Nepomuk*, *sveta Jelena križarica*, *sveta Terezija Avilska*.

Malim se početnim slovom pišu imenice iza imena svetaca koje ih pobliže određuju, a nisu dio imena: *sveti Filip i Jakov apostoli, sveti Luka evanđelist, sveti Nikola biskup, sveti Silvestar papa, sveti Stjepan prvomučenik*“

U prethodnim primjerima primjećuje se razlika u pisanju imena Stjepana i imenica koje ga pobliže određuju. Ž. Jozić i dr. (2013) pišu *sveti Stjepan prvomučenik*, dok L. Badurina i dr. (2008) pišu *Sveti Stjepan Prvomučenik*. S. Babić i dr. (2004) takve primjere ne spominju.

Kako danas gotova svaka župna zajednica obavijesti o svojoj župnoj crkvi i vjericima objavljuje na mrežnim stranicama, pregledalo se kako one pišu članove imena svetaca i blaženika. Ishod petominutnoga istraživanja internetskim stranicama pokazuje da se podjednako upotrebljavaju oba oblika pisanja, i velikim i malim slovom.

4.3.2. Vjerske zajednice i građevine

Pravopis L. Badurine i dr. (2008: 127) ima posebno pravilo (191.10) o pisanju imena crkava i redovničkih zajednica, v. (32), a Jozić i dr. (2013: 28) imaju drugačije pravilo, v. (33).

(32) „Rimokatolička crkva (i Katolička crkva), Anglikanska crkva, Ruska pravoslavna crkva...“

(33) „Velikim se početnim slovom pišu jednorječna imena te prva riječ i riječ koja je i sama ime ili posvojni pridjev izveden od imena u višerječnim imenima:

a) vjerskih i crkvenih zajednica i organizacija, nadbiskupija, biskupija, redova i družbi te u njihovim ustaljenim skraćenim imenima: Crkva; Anglikanska Crkva, Evangelička Crkva, Katolička Crkva, Srpska pravoslavna Crkva“

Ž. Jozić i dr. (2013: 139) u *Savjetima* objašnjavaju kako se riječ *Crkva* piše velikim početnim slovom kada samostalno označava ime vjerske kršćanske zajednice, kao što je slučaj u (33). Spominju da se na jednak način pišu i sva ostala višerječna imena. Osim prve riječi, velikim se početnim slovom pišu samo one riječi koje i samostalno, kad nisu sastavnica višerječnoga imena, označuju kakvo ime. L. Badurina i dr. (2008) te S. Babić i dr. (2004) o ovome ne pišu. L. Badurina i dr. (2008: 127) u (34) spominju samo crkvene građevine pod paragrafom (191.13), i to manjim fontom jer je u pitanju malo slovo.

(34) „Ispred naziva crkvenih građevina apozicije crkva, kapela, župna crkva, bazilika, katedrala, samostan i sl. pišu se malim početnim slovom: bazilika Sv. Petra, bazilika Sv. Eufrazija (i Eufrazijeva bazilika), katedrala Sv. Jakova, crkva Sv. Marka, župna crkva Sv. Ane, kapela Sv. Nikole, samostan Sv. Ante“

Pravilo o pisanju vjerskih i crkvenih zajednica i organizacija, nadbiskupija, biskupija, redova i družbi nema u druga dva pravopisa. S. Babić i dr. (2004) u jedinom paragrafu, v. (30), u kojem je o ovim pojmovima riječ, razlikuju crkvenu građevinu od svetaca upravo malim i velikim slovom, ali nigdje crkvenu građevinu od vjerske zajednice: v. (30) *Sveta Marija* (ime određene crkve) za razliku od *sv.* / *sveta Marija* (ime svete s atributom). Tako je i: *Sveti Antun, Sveti Jeronim, Sveti Petar*, sve imena crkava po istoimenim svecima. L. Badurina i dr. (2008), v. (34), navode samo primjer da se župna crkva kao naziv crkvene građevine piše malim slovom. Ovo pravilo nije dovoljno iscrpno, a ni jasno. Pitanje pisanja vjerskih i crkvenih zajednica, organizacija i slično u odnosu na pisanje crkvenih građevina ostaje nerješivo u tim pravopisima, a iznimno je važno, pogotovo za jednu zemlju s izrazito katolički opredijeljenim narodom. Mnogi svećenici i vjernici u dilemi su kada upotrijebiti veliko, a kada malo slovo. Ž. Jozić i dr. (2013) navode primjer *Župa svete Anastazije*. Postavlja se pitanje kako bi S. Babić i dr. (2004) te L. Badurina i dr. (2008) pravopisno riješili primjer: *ŽUPA BLAŽENE DJEVICE MARIJE MAJKE CRKVE*.

Primjetna je razlika u pisanju riječi *samostan*. L. Badurina i dr. (2008) smatraju je apozicijom kao i kada je riječ o crkvi, kapelici, katedrali, bazilici v. (34), dok je Ž. Jozić i dr. (2013) unutar pravila o pisanju pisanju vjerskih i crkvenih zajednica i organizacija, nadbiskupija, biskupija, redova i družbi pišu velikim slovom.

Autori Ž. Jozić i dr. (2013: 28) imaju najviše pravila, primjera, napomena i objašnjenja o pisanju riječi bogomolja, vjerskih i crkvenih organizacija i sl. Podatak da se velikim početnim slovom, osim prijedloga i veznika, pišu sve riječi latinskih imena družba i redova također je zapisano samo u tom pravopisu. U (35) i (36) jasno se vidi da jedino najnoviji pravopis u potpunosti razrješuje pisanje naziva bogomolja i vjerskih zajednica, to uključuje i bogomolje bez riječi crkva, kapelica, katedrala, bazilika, prvostolnica, kao u (37).

- (35) „Nazivi bogomolja, mjesta u kojima se obavlja bogoslužje, koji sadržavaju riječ crkva, kapelica, katedrala, bazilika, prvostolnica, hram, sinagoga, džamija pišu se malim početnim slovom osim riječi koje su i same ime ili posvojni pridjev izveden od imena: crkva bezgrešnoga/bezgrješnoga začeca Blažene Djevice Marije, crkva Gospe od Zdravlja, crkva hrvatskih mučenika, crkva svetoga Franje Asiškoga.....“
- (36) „Sveta stolica; Zadarska nadbiskupija; Porečko-pulska biskupija; Župa svete Anastazije, Župa svetoga Jeronima; Župni ured Duha Svetoga, Župni ured Kraljice Svete Krunice; Židovska

općina Dubrovnik; Islamska zajednica Rijeka; Franjevačka provincija Presvetoga Otkupitelja, Provincijalat franjevaca trećoredaca glagoljaša, Provincijalat sestara Družbe služavki Maloga Isusa; Družba Isusova; Kćeri Božje ljubavi; Red male/manje braće; Samostan male braće (u Dubrovniku)“

- (37) „Bezgrešno/Bezgrješno začće Blažene Djevice Marije, Gospa od zdravlja, Hrvatski mučenici, Preobraženje Gospodnje...“

U S. Babić i dr. (2004) postoji samo jedan paragraf u kojem se zajedno spominje pisanje imena svetaca kao i crkvenih građevina i to je već navedeno u ovomu radu, v. (30). Ni na jednom se mjestu u pravopisu više ne dotiču ove teme.

O vjerskim razdobljima, dijelovima crkvene godine i sl. pišu samo Ž. Jozić i dr. (2013: 39) pa se i ti učestali primjeri nalaze isljučivo u njemu, navedeni su u (38).

- (38) „t) nazivi vjerskih razdoblja, dijelova crkvene godine, obreda i običaja koji nisu blagdani te općih vjerskih simbola i pojmova: advent/došašće, bar micva, bat micva, hostija, korizma, križ, križni put, krunica, namaz, post, prva pričest, ramazan, raspelo, sabah, sudnji dan/posljednji sud, sveta misa, sveta potvrda/krizma, sveta voda, sveti gral, sveti kalež, sveto krštenje, šabat, zornica“

4.4. Kulturno – politički pojmovi

Pravilo 191. 12. o pisanju imena političkih i vojnih saveza, vojski i vojnih postrojba postoji zapisano samo u L. Badurina i dr. (2008: 127). Podugačak paragraf 75 iz S. Babić i dr. (2004: 16, 17) L. Badurina i dr. (2008) te Ž. Jozić i dr. (2013) raščlanjuju u njih nekoliko, a na taj način donose i više primjera. Riječ je o pravilima navedenima u (39) i (40) prema L. Badurina i dr. (2008: 128, 129).

- (39) „191. 19. imena slika, skulptura, glazbenih djela, knjiga, udžbenika, časopisa, novina, novinskih rubrika, internetskih portala, filmova, radijskih i televizijskih emisija i programa, pjesama, himna, molitava, članaka, zakona, deklaracija, rezolucija: *Autoportret sa psom* (slika), *Prizemljeno sunce* (skulptura)...

Velikim početnim slovom osim naslova pišu se i podnaslovi, međunaslovi, naslovi poglavlja i potpoglavlja u knjizi: *Putovima hrvatskoga književnoga jezika* (naslov)...

Kolokvijalna imena knjiga, često je riječ o pojedinim izdanjima, pišu se kao vlastita imena:

Londonac (Hrvatski pravopis)...

- (40) „191. 20 imena znanstvenih, kulturnih, političkih i gospodarskih skupova, humanitarnih i edukativnih akcija, imena izložbi, festivala, javnih tribina i sl.: *Dubrovačke ljetne igre, Varaždinske barokne večeri...*

Ispred imena skupova može se pisati i redni broj (brojkom ili riječju) održavanja:

2. Dani Julija Benešića i drugi Dani Julija Benešića

Kad je redni broj (pisan brojkom ili riječju) ujedno je i početni dio imena skupa, prva se riječ iza rednoga broja, osim ako nije vlastito ime, piše malim početnim slovom:

Prvi hrvatski kongres regionalne anestezije i analgezije...

Redni broj sjednica, zasjedanja i sl. iskazan riječju piše se malim početnim slovom: *peta plenearna sjednica Hrvatskoga sabora (i 5. plenearna sjednica Hrvatskoga sabora)*“

Na isti ovaj način, raščlanjeno, postupaju Ž. Jozić i dr. (2004) donoseći niz pravila koja se podudaraju s prethodno navedenim pravilima. S. Babić i dr. (2004) ne donose pravilo o pisanju imena sportskih natjecanja i natjecateljskih liga koje druga dva pravopisa sadrže.

4.5. Općedruštveni pojmovi

Pravila o pisanju imena odlikovanja, ordena i nagrada, zodijskih znakova, zasebnih škola u znanosti i umjetnosti, nastavnih predmeta i kolegija, nadimcima sportskih klubova i reprezentacija nalaze se u dva novija pravopisa, nema ih u S. Babić i dr. (2004). Pravilo (Badurina i dr. 2008: 130) o imenima zasebnih škola u znanosti i umjetnosti nalazi se u (41).

- (41) „*Zagrebačka filološka škola, Zagrebačka škola crtanoga filma, Hlebinska škola...Praška škola (i Praški lingvistički krug)*“

Razilaženja u načinu pisanja pronalazimo u najnovijem pravopisu, ali pod poglavljem o pisanju riječi malim početnim slovom. Pravilo u Ž. Jozić i dr. 2013: 37, 38) glasi kao u (42), a odnosi se na riječi koje se pišu malim početnim slovom.

- (42) j) nazivi razdoblja i povijesnih događaja koji nisu jasno vremenski određeni, religija, pokreta, umjetničkih, društvenih i znanstvenih smjerova, škola i reforma: „*čikaška škola, moskovska semantička škola, novi val, ozaljski krug, praška lingvistička škola, riječka/zadarska/zagrebačka filološka škola, talijanski neorealizam*“

Nakon ove razlike u pisanju, slijedi nekoliko pravila, (43), (44), (45), koja su zapisana samo u L. Badurina i dr. (2008: 130, 131).

- (43) „imena nastavnih predmeta i kolegija (npr. u službenim dokumentima) (usp. 197. 12d): *Hrvatski jezik, Engleski jezik...Glazbeni oblici i stilovi*“
- (44) „nadimci sportskih klubova i reprezentacija (usp. 197.13d): *Pjesnici* (NK Zagreb), *Topnici* (NK Arsenal), *Stara dama* (NK Juventus)...“
- (45) „Istočna fronta, Srijemska fronta, Oluja, Bljesak, Pustinjska oluja, Dan D...“

Pravilo o pisanju mirovnih konferencija, kongresa, sporazuma i reformi nije zastupljeno u S. Babić i dr. (2004), dok se preostala dva pravopisa slažu kako se u tom slučaju samo prvo slovo piše velikim početnim slovom.

Na kraju poglavlja o pisanju riječi velikim početnim slovom valja spomenuti i *EUROPSKU UNIJU*. L. Badurina i dr. (2008: 123) bez ikakva objašnjenja, i to naknadno, pod paragrafom 190. 15. pišu *Europska Unija*, velikim slovom, baš kao i imena država i zemalja. Ž. Jozić i dr. (2013: 25) pišu *uniju* malim slovom, v. (46), a takav način pisanja potkrepljuju argumentima (2013: 139), v. (47).

- (46) „Velikim se početnim slovom pišu jednorječna imena te prva riječ i riječ koja je i sama ime ili posvojni pridjev izveden od imena u višerječnim imenima:

a) gospodarskih i političkih naddžavnih zajednica i organizacija: *Europska unija, Zajednica nezavisnih država*“

- (47) „Budući da *Europska unija* nije država, nego gospodarska i politička organizacija, riječ *unija* treba pisati malim početnim slovom. Pogrešno je *Europska Unija*, a pravilno *Europska unija*. U obzir su uzeti i sljedeći izvanjezični kriteriji prema kojima *Europska unija* nema status samostalne države:

- Na mrežnim stranicama i službenim dokumentima Ministarstva vanjskih i europskih poslova RH i Europske komisije upotrebljava se zapis *Eurospka unija*.
- *Europska unija* nije uvrštena u službeni abecedni popis država i zemalja pri Ministarstvu vanjskih i europskih poslova RH.
- Na službenim mrežnim stranicama Europske komisije donesena je sljedeća definicija: „*Europska unija* je regionalna organizacija europskih država kroz koju članice ostvaruju zajedničke ciljeve kao što su uravnotežen gospodarski i društveni razvoj, visoka razina zaposlenosti te zaštita prava i interesa građana..“

4.6. Prva riječ u rečenici

S. Babić i dr. (2004) pisanju prve riječi u rečenici posvećuju najviše pozornosti. U velikoj su mjeri usmjereni na pisanje slova nakon određenih rečeničnih znakova, o čemu autori preostala dva pravopisa uopće ne pišu pod tim poglavljem. Puno je pozornosti posvećeno i upravnom govoru, a spomenut je i oprimgjeren pjesnički izričaj te sloboda pri čemu pjesnici često proizvoljno pišu velikim ili malim slovom. L. Badurina i dr. (2008) te Ž. Jozić i dr. (2013) pjesnički izričaj uopće ne spominju.

Ž. Jozić i dr. (2013: 21) u (48) vrlo kratko spominju upravni govor unutar prvoga pravila od dva koje posjeduju unutar ovoga poglavlja.

(48) „Velikim se početnim slovom piše:

- a) prva riječ u rečenici i navodu koji je puna rečenica:
- b) kratica na početku rečenice“

L. Badurina i dr. (2008: 131) pak donose pravila koja se ne nalaze u drugim dvama spomenutim pravopisima. Radi se o pravilima o pisanju velikoga početnoga slova u: natpisu i obavijesti, potpisu te na prednjim i zadnjim stranicama knjiga, potpisima ispod fotografija, didaskalijama, različitim programima, tabličnim prikazima, obrascima.

4.7. Riječi iz poštovanja i počasti

U pravopisnim pravilima vezanima uz ovo poglavlje sva se tri suvremena pravopisa slažu. Nijedan ne odudara svojim posebnim pravilima. S. Babić i dr. (2004: 23) jedino nadopunjuje spomenuta pravila spominjući beletristiku u kojoj neka od titula može biti u funkciji vlastita imena i tada se piše velikim slovom.

(49) „Gdjekad, poglavito u beletristici, i koja od tih titula može biti upotrijebljena u funkciji odnosno umjesto vlastitoga imena sasvim određene i dobro poznate osobe i tada se piše velikim početnim slovom npr. Profesor, Admiral (vrlo omiljeli i vrlo istaknuti)“

5. Malo početno slovo

S. Babić i dr. (2004) posebno ne izdvajaju poglavlje o malom početnom slovu kao što to čine autori preostala dva pravopisa, već o tome pišu u kontekstu svih dosadašnjih pravila u cjelini VELIKA I MALA SLOVA, kao u paragrafu 84, na kraju poglavlja (Babić i dr. 2004: 19) kao u (50).

(50) „Malim se početnim slovom pišu i sve druge opće imenice, kao i sve druge riječi, osim slučajeva predviđenih u pravilima o pisanju velikoga slova“

U broju pravila L. Badurina i dr. (2008) ne prednjače jer ih najnoviji pravopis ima podjednako, no niz pravila koja se pronalaze u njemu ne nalaze se u Ž. Jozić i sur. (2013) i obratno. K tomu su neka pravila u jednom pravopisu svrstavana pod veliko početno slovo, a u drugomu pod malo početno slovo pa treba biti oprezan i ne zaključivati odmah kako pojedinoga pravila u nekom pravopisu nema. Kako se dosad u radu uzimao pravopis L. Badurine i dr. (2008) kao polazište usporedbe, s tim se nastavlja i dalje, jedino zboga toga što sveukupno ima najviše pravila i primjera.

5.1. Opće imenice nastale od vlastitih imena

Prvo pravilo unutar toga poglavlja L. Badurina i dr. (2008: 135) pod paragrafom 197. 1., navedeno u (51), ne nalazi se u najnovijem pravopisu, a njime S. Babić i dr. (2004) završavaju svoju cjelinu *velikoga i maloga slova*.

(51) „Malim se početnim slovom pišu riječi koje nisu u službi vlastitoga imena: *južnjak, orijentalac, istočnjak, zapadnjak, nordijac...*“

Pravilo da se malim početnim slovom (usp. Badurina i dr. 2008: 135) pišu opće imenice nastale od vlastitih imena država, pripadnika naroda i stanovnika naseljenih mjesta, država, regija kao što su Kanada (jabuka), Japanke (vrsta sandala) i sl., ne nalazi se u preostalim dvama pravopisima.

Ž. Jozić i dr. (2013: 22) objašnjavaju da se imena uporabljena u općem značenju pišu malim slovom, pod poglavljem *Veliko početno slovo – Imena – Osobna imena, prezimena i nadimci* v. 51), dok u L. Badurina i dr. (2008: 135) to stoji u poglavljju o pisanju maloga početnoga slova. S. Babić i dr. (2004) uopće ne spominju to pravilo.

(52) „Zaljubljenici u košarku očekuju da se pojave novi ćosići i petrovići, kukoči i rađe, novi naraštaj vrhunskih košarkaša.“

Sva tri pravopisa slažu se da se imeničke izvedenice, kad ne znače pripadnika naroda ili stanovnika kontinenta, naseljenoga mjesta, regije, pišu malim slovom, Međutim, podatak da se osnova piše velikim početnim slovom ako se izvedenice pišu s crticom zapisan je samo u paragrafu 197. 5. pravopisu L. Badurina i dr. (2008: 135), kao što je navedeno u (53).

(53) „ne-Talijan, ne-Europljanin, ne-Šibenčanin“

Pravilo da se imena bogova, njihova perifrazna imena te imena drugih vrhovnih religijskih osoba, božanstava i saveza božanskih osoba osim prijedloga i veznika pišu velikim slovom, postoji (Jozić i dr. 2013: 23), ali o tim se imenicama nigdje drugdje ne govori.

Ž. Jozić i dr. (2013) unutar poglavlja o pisanju maloga početnoga slova ne spominju pisanje imenica: *bog, božica, sotona, vraga* kad se njima označava vrsta bića kao što to čine L. Badurina i dr. (2008) te S. Babić i dr. (2004). Samo jedno pravilo posvećuju tim pojmovima, što začuđuje uzevši u obzir da jedino taj pravopis iscrpno objašnjava, oprimjeruje i razrješuje pisanje velikoga i maloga početnoga slova u imenima crkvenih građevina, svetaca te crkvenih zajednica i sl. Velika je suprotnost S. Babić i dr. (2004) u kojem je čak pet paragrafa s nekoliko primjera i objašnjenja zastupljeno na tu temu i pojmovlje.

5.2. Astronomski i astrološki pojmovi

Najviše pozornosti imenice sunce, mjesec i zemlja dobivaju u L. Badurina i dr. (2008: 138). Razvrstavaju ih u tri kategorije pod pragrafom 197.16, kao u (54).

- (54) a) *kad znače vrstu nebeskih tijela*
b) *kad se ne rabe u stručnom, astronomskom značenju*
c) *kad su opće imenice, kad ne znače nebeska tijela*

Najnoviji pravopis spominje opće nazive astronomskih pojava, nebeskih tijela i sustava, ali potpoglavljem *Veliko početno slovo – Ostala imena –c) planeta, zvijezda, nebeskih tijela i zvjezdanih sustava* (usp. Jozić i dr. 2013: 29)., dok je u S. Babić i dr. (2004: 14) to pravilo zabilježeno 63. paragrafom kao u (55).

(55) „Kao opće imenice *mjesec, sunce* i *zemlja* pišu se malim početnim slovom“

Pod posebnim pravilom (197. 17) koje se nadovezuje na ovo prethodno, L. Badurina i dr. (2008: 139) pišu o nazivu Mjesečevih faza (mijena) i oblika kao u (56).

(56) „mladi mjesec, puni mjesec, mlada, uštap“

Ž. Jozić i dr. (2013: 38) nazive horoskopskih znakova i nazive za osobe koje su u njima rođene pišu malim početnim slovom (57), dok L. Badurina i dr. (2008: 130) pišu imena zodijačkih (horoskopskih) znakova velikim početnim slovom, kao u (58).

(57) „bik, blizanci, djevica, jarac, lav...; bivol, konj, koza, majmun, pas, pijetao, svinja, štakor, tigar, zec, zmaj, zmijski (kineski horoskop)“

(58) „Ovan, Bik, Blizanci, Rak, Lav, Djevica, Vaga, Škorpion, Strijelac, Jarac, Vodnjak, Ribe, Štakor, Vol, Tigar, Zec, Zmija, Konj, Ovca, Majmun, Pijetao, Pas, Svinja“

5.3. Nazivi naseljenih mjesta

Pravilo o općim imenicama u sastavu prigodnih izraza kojima se označavaju države (197.18) te pravilo da se opće imenice u sastavu prigodnih izraza kojima se označavaju naseljena mjesta pišu malim slovom (197.19) zastupljeni su samo u pravopisu L. Badurine i dr. (usp. 2008: 139). Autori ovoga pravopisa u četiri poglavlja rade razliku pa tako u pragrafu 190.11 stoji kao u (59), a u paragrafu 190.16 kao u (60).

(59) „Velikim početnim slovom pišu se općeprihvaćena simbolična imena naseljenih mjesta (usp. 197.19) Vječni Grad (Rim), Velika Jabuka (New York), Grad Svjetlosti (Pariz)“

(60) „Velikim početnim slovom pišu se općeprihvaćena simbolična imena država (usp. 197. 18) Lijepa Naša (Hrvatska), Zemlja Izlazećega Sunca (Japan), Zemlja Tisuću Jezera (Finska)“

L. Badurina i dr. (2008: 139) u pravilima 197.18. v. (61) i 197.19., v. (62), u poglavlju o pisanju velikoga pisanoga slova, s kojima uspoređuju prethodno navedena, zabilježena u poglavlju o pisanju maloga početnoga slova, ne rabe izrazo općeprihvaćena simbolična imena, već opće imenice u sastavu prigodnih izraza kojima se označavaju naseljena mjesta i države, stoga ih pišu malim početnim slovom.

(61) „Sa sve većim slabljenjem Turskoga carstva, bolesnika s Bospora, jača borba za geopolitičku dominaciju između Rusije, Njemačke i Engleske.

Mletačku Republiku nazivali su i republikom svetoga Marka“

(62) „U gradu na Bosutu, u Vinkovcima, završio je srednju školu...
Splitski festival bio je posvećen obljetnici grada pod Marjanom“

Nije li i *Krešimirov grad*, *Krešimirov Grad* (Šibenik) općeprihvaćeno simbolično ime naseljenoga mjesta ili *bolesnik s Bospora*, *Bolesnik s Bospora*? Nije jasno na temelju kojih kriterija autori vrše odabir što jest općeprihvaćeno simbolično ime, a što je tek opća imenica u sastavu prigodnih izraza.

Da se riječi istok, zapad, sjever, juga i sl. u sastavu složenih imena pišu malim slovom, potvrđuju i preostala dva pravopisa, samo što u najnovijem pravopisu to stoji zapisano pod drugim poglavljem (v. Jozić i dr. 2013: 27, kao i u Babić i dr. (2004) jer oni nemaju odijeljeno poglavlje o pisanju maloga početnoga slova.

5.4. Općeporabni pojmovi

Pod poglavljem o malom početnom slovu u Ž. Jozić i dr. (2013: 38) nalazi se pravilo navedeno u (63). Ostala dva pravopisa ne sadrže to pravilo.

(63) „k) nazivi znanstvenih i umjetničkih teorija, zakona, poučaka, sustava, strukovnih pojmova i slično osim riječi koje su i same ime ili posvojni pridjev izveden od imena: internet, Jakubinski-Meyerovo pravilo, međunarodni sustav mjernih jedinica...“

Samo Ž. Jozić i dr. (2013: 38) sadrže pravilo o pisanju naziva dana u tjednu, mjeseci i godišnjih doba malim početnim slovom.

Pravilo navedeno u (64) zabilježeno je samo u Ž. Jozić i dr. (2013: 39).

(64) „Oznake početnoga tona u nazivu molske ljestvice: a-mol, fis-mol pišu se malim početnim slovom“

Pravilo o pisanju nerečeničnih potpisa pod slikom malim početnim slovom, kao i ono o pisanju malim početnim slovom prve riječi u novom retku pri uspravnom nabrajanju ako nije riječ o imenu ili rečeničnom nabrajanju, (usp. Jozić i dr. 2013: 40), također nije zastupljeno u drugim uspoređivanim pravopisima.

Da se pripadnici vojski i vojnih postrojbi te dobitnici nagrada i stipendisti pišu malim slovom, druga dva pravopisa ne spominju (usp. Badurina i dr. 2008: 138). Ne spominju ni to da se nazivi novčanih jedinica kao što su *kuna*, *lipa*, *euro*... i nazivi kemijskih elemenata i mjernih jedinica: *vodik*, *dušik*, *ugljik*...pišu malim početnim slovom (usp. ibidem 138).

6. Istraživanje među srednjoškolcima

U ovomu će se poglavlju predstaviti rezultati istraživanja kojim se htjelo provjeriti kako srednjoškolci pišu neke od jedinica koje su navedene u suvremenim pravopisima u sklopu uspoređivanog poglavlja o velikom i malom početnom slovu. Pri sastavljanju upitnika poslužila je tablica 6 u kojoj su navedene najznačajnije razlike među uspoređivanim pravopisima unutar poglavlja o pisanju velikog i malog početnog slova.

Tablica 6 – Najveće razlike među suvremenim pravopisima u pisanju velikoga i maloga početnoga slova

S. Babić i dr. (2004)	L. Badurina i dr. (2008)	Ž. Jozić i dr. (2013)
-	A damova jabučica	A damova jabučica / a damova jabučica
sveta Marija	Sveta Terezija Avilska	sveta Terezija Avilska
-	Sveti Stjepan P rvomučenik	sveti Stjepan p rvomučenik
-	B laženi Ivan Merz	b lažena m ajka Terezija
crkva svete Marije	crkva S v. Marka	crkva svetoga Franje Asiškoga
-	samostan Sv. Ante	S amostan male braće
-	Katolička c rkva	Katolička C rkva
-	Z agrebačka filološka škola	z agrebačka filološka škola
-	B ik, R ak...	b ik, r ak...
-	Europska U nija	Europska u nija

6.1. Ispitanici

Istraživanje je provedeno na području grada Zagreba u dvjema zagrebačkim gimnazijama, Prvoj i Sedmoj. Ispitanici su učenici prvih i četvrtih razreda. Prvi razredi u upitnicima mogu pokazati svoja znanja usvojena isključivo iz osnovne škole, dok su četvrti razredi spoj usvojenoga znanja osnovne i srednje škole u cijelosti. Naravno, jasno je da se u srednjim školama o pisanju velikoga i maloga slova uči u drugom razredu, no netom je objašnjeno koji su to razlozi naveli na prve i četvrte razrede kao podobnu ispitivačku grupaciju. Ukupno je bilo 146 ispitanika. Istraživanje je među učenicima provedeno anonimno. Ispitanici su rješavali dva upitnika. Na svaki upitnik (prvi i drugi) upisali su, na za to predviđeno mjesto, svoju izmišljenu zaporku. Zaporka je potrebna zbog toga što se na taj način može pratiti jedna osoba i njezina rješenja u oba upitnika bez odaje identiteta.

6.2. Upitnik

Istraživanje je provedeno dvama upitnicima. Svaki je upitnik sastavljen od dvanaest zadataka, a neki od primjera preuzeti su iz *tablice 6*. Drugim riječima, zadaci su usmjereni na primjere s najznačajnijim razlikama među suvremenima pravopisima unutar poglavlja o pisanju velikoga i maloga slova.

Prvi upitnik, v. *prilog 1*, sastavljen je tako da su ispitanici po svom vlastitom nađenju ispisivali velikim ili malim pisanim slovima prazna mjesta u rečenicama. Ispod praznih mjesta nalaze se primjeri otisnuti velikim tiskanim slovima. Prvim se upitnikom htjelo provjeriti kako učenici pišu određene primjere koji se nalaze u uspoređivanim pravopisima, i to bez dodatnoga usmjeravanja ili izbora. Važno je naglasiti da se na taj način dobiva jasno stanje o pravopisnoj osviještenosti svakoga od ispitanika.

Drugi upitnik, v. *prilog 2*, sadrži dvanaest zadataka s gotovo identičnim primjerima u kojem je ponuđena mogućnost zaokruživanja rečenice s primjerom koji je po njihovoj prosudbi pravopisno ispravno napisan. Ovim je upitnikom pred učenike stavljen izbor i od njih se u uputi traži da zaokruže pravopisno ispravne rečenice. Na kraju će se iznijeti podaci koliko su učenici ostali dosljedni onomu što su prvo sami napisali, odnosno jesu li zaokruživali po svojoj savjesti ili ih se ipak skupinom odgovora dalo omesti i pomutiti njihovo samopouzdanje i znanje.

U upitnik su dodana još dva primjera koja se ne nalaze u *tablici 6*. Riječ je o pisanju tunela i o općem vjerskom pojmu, obredu kao što je *sveta misa*. Autori svih uspoređivanih pravopisa slažu se u tome da se tunel piše velikim slovom kada je u sklopu naziva službena imena (usp. Badurina i dr. 2008: 127 te Jozić i dr. 2013: 33), *Tunel Mala Kapela*, a kada nije, malim pisanim slovom (usp. Badurina i dr. 2008: 133). No, kako su u upitnik uvršteni oni primjeri u kojima se autorima razilaze rješenja, ovaj primjer uvršten je zbog toga da se vidi koliko se učenici slažu sa sva tri pravopisa; htjelo se provjeriti postoje li primjeri koji teorijski među pravopisima nisu sporni, ali u pisanoj proizvodnji jesu. Dobar primjer tome je pisanje *crkve* u sklopu naziva velikim slovom.

Primjer sa *svetom misom*, kao što je već rečeno, nalazi se samo u najnovijem pravopisu pa se pokazalo zanimanje i za takve slučajeve kada je jedno pravilo zapisano samo u jednom pravopisu. Što s tim primjerima? Službeno postoji samo jedno rješenje pa bi se očekivalo da gotovi svi rabe propisano rješenje.

Za potrebe ovoga rada, pozornost će se usmjeriti na prvi upitnik (v. *priloge 1 i 3*).

6.3. Analiza upitnika

Najviše prostora na *tablici 6* zauzimaju pridjevi vezani uz svece. Analiza pokazuje kako učenici u najvećim postocima pišu te pridjeve malim slovom, dakle, *sveti Franjo*, *sveta Terezija*, *sveti Marko*, *sveti Stjepan* i tako stvaraju prednost 73,29 % spram 26,70 % ispitanika koji su pridjev *sveti* u tim primjerima napisali velikim slovom.

Naravno, istraživanja katkada donose i neočekivane rezultate, kao što je na primjer slučaj sa sljedećim primjerima u kojima su ispitanici malim pisanim slovima pisali sljedeća vlastita imena: *Franjo asiški* – 1,36 %, *Terezija avilska* – 2,73 %, *Marko križevčanin* – 1,36 %.

Najzanimljiviji rezultati u ovoj kategoriji su primjeri s pisanjem riječi *crkva* ako se radi o nazivu građevine. Najviše ispitanika (75,34 %) piše riječ *crkva* malim slovom, npr. *crkva svetoga Marka*, međutim čak 24,65 % ili 36 ispitanika piše tu riječ unutar te sintagme velikim slovom. To je zapravo zabrinjavajući podatak s obzirom da su sva tri pravopisa složna u tom pravilu da se *crkva* piše isključivo malim slovom, a 36 ispitanika, što je praktički više od jednoga razreda, gleda li se na taj način, piše takvu vrstu sintagmi velikim slovom.

U *tablici 6* prikazana su neslaganja oko pisanja *Katoličke crkve ili Katoličke Crkve*. L. Badurina i dr. (2008) smatraju kako se obje riječi trebaju pisati velikim slovom s čim se slaže 12,32 % ispitanika, dok se Ž. Jozić i dr. (2013) zauzimaju za varijantu u kojoj se samo *katolička* piše velikim slovom s čime se slaže 37,67 % ispitanika. Najveći broj ispitanika, njih 41,09 % piše obje riječi malim slovima, što nije ispravno ni po jednom pravopisu. 8,90 % ispitanika napisalo je samo *crkva* velikim slovom – *katolička Crkva*, što isto tako nije prihvatljivo.

Sveta misa primjer je koji je jedino zapisan u Ž. Jozić i dr. (2013). Drugi autori uopće ne pišu o pravilnom pisanju vjerskih simbola, pojmova i slično. U najnovijem pravopisu *svetu misu* pišu malim slovom kao i 47,26 % ispitanika, dok njih 42,46 % piše *Sveta misa*. Iako je najveći broj ispitanika napisao primjer u skladu s pravopisom koji je na snazi u školama, taj broj ipak ne prelazi pedeset posto iz čega se može zaključiti da učenici ne znaju kako se zapravo treba pisati. 6,84 % ispitanika napisalo je *Sveta Misa*, a čak 3,42 % *sveta Misa*.

U pisanju riječi *prvomučnik*, učenici su podijeljeni. Najviše ispitanika napisalo je tu riječ velikim slovom, njih 63,01 %, a malim 39,98%. Navedeni rezultati pokazuju veću nesigurnost pri pisanju ove riječi u odnosu na prethodne, dok se jasnija sigurnost primjećuje u pisanju riječi *blažena*.

Blažena Tereza napisalo je 43 ispitanika odnosno 29,45 %, dok je *blažena Tereza* napisalo 103 ispitanika što odgovara 70,54 %. *Majka Tereza* je sintagma u kojoj je zabilježena velika prednost u pisanju majke velikim slovom, s čak 79,45 %. Ovakav odabir pisanja ne odgovara propisanom u najnovijem pravopisu, v. *tablicu 6*.

U pisanju podjednake rezultate, a i dvostrukosti u autora pravopisa, donosi primjer *adamova jabučica / Adamova jabučica*. Kao što najnoviji pravopis dopušta dvostrukosti te autori zapravo nisu odlučni u tomu kojem rješenju dati prednost, tako i ispitanici dvoje. Njih 50,68 % napisalo je *adamova jabučica*, a 48,63 % *Adamova jabučica*.

Europska unija i *Europska Unija* još su jedan primjer oko kojega ispitanici dvoje, kao i autori dvaju novijih pravopisa. Točno 50,68 % ispitanika piše *Europska unija*, dok njih 48,63 % piše *Europska Unija*. Jedan ispitanik, što je jednako 0,68 %, napisao je obje riječi malim slovima. Dogodilo se i to da je jedan ispitanik napisao riječ *republika* malim slovom u primjeru

Republika Hrvatska koji se nalazi unutar iste rečenice s *primjerom Europske Unije, Europske unije*.

Da je prihvaćenije rješenje pisanja horoskopskih znakova malim slovom, potvrdilo je 128 ispitanika ili 87,67 %. Nijedan zadatak kao ovaj u sveukupnom istraživanju nije imao tako izrazitu usuglašenost oko jednoga primjera. To je rješenje napisano u najvećem postotku, što znači da su učenici oko pisanja toga primjera najsigurniji s obzirom na cjelokupno istraživanje. Preostalih 18 ispitanika napisalo je *Blizanac*.

Sljedeći je postotkom najviše puta napisan primjer *Zagrebačka filološka škola*. Čak 70,54 % ispitanika odlučilo se za takav način pisanja koji je prepoznat u L. Badurina i dr. (2008). Jedino rješenje koje nude Ž. Jozić i dr. (2013), *zagrebačka filološka škola*, napisalo je 4,10 % ili samo 6 učenika. I zagrebačka i filološka velikim slovom napisalo je 12,32 % ispitanika, a isti postotak ispitanih napisao je *zagrebačka Filološka škola*. Jedan ispitanik, odnosno 0,68 % napisao je sve riječi velikim slovima.

Posljednji primjer vezan je uz pisanje prometnih objekata. Konkretno se upitnikom ispitivalo pisanje naziva tunela. Učenici naziv tunela pišu malim slovom, stoga je *tunel Mala Kapela* napisalo 62,32 % ispitanika, dok je *Tunel Mala Kapela* napisalo tek 2,05 %, što je zapanjujuća razlika. Preostali dobiveni rezultati za taj primjer navedeni su u (64).

(64)	<i>tunel Mala kapela</i>	30,13 %
	<i>tunel mala kapela</i>	0,68 %
	<i>tunel mala Kapela</i>	0,68 %
	<i>Tunel Mala kapela</i>	1,36 %
	<i>Tunel mala kapela</i>	2,73 %

Sve navedene rezultate moguće je vidjeti u *prilogu 3* koji je popraćen *grafikonom 1*. Pri kraju analize provedenoga istraživanja prikazana je tablica 7, i to s postocima učeničkih odabira upravo tih rješenja koja se nalaze u pravopisima; masno su istaknuti viši postoci.

Tablica 7 – Učenička rješenja spornih primjera u uspoređivanim pravopisima

<i>S. Babić i dr. (2004)</i>	<i>L. Badurina i dr. (2008)</i>	Udio %	<i>Ž. Jozić i dr. (2013)</i>	Udio %
-	Adamova jabučica	48,63	Adamova jabučica / adamova jabučica adamova jabučica –	50,68
sveta Terezija Avilska	Sveta Terezija Avilska	27,39	sveta Terezija Avilska	69,86
-	Sveti Stjepan Prvomučenic	15,75	sveti Stjepan prvomučenic	29,45
-	Blaženi Ivan Merz Blažena majka Tereza	7,53	blažena majka Tereza	13,01
crkva svetoga Franje Asiškoga	crkva Svetoga Franje Asiškoga	23,28	crkva svetoga Franje Asiškoga	50,68
-	Katolička crkva	37,67	Katolička Crkva	12,32
-	Zagrebačka filološka škola	70,54	zagrebačka filološka škola	4,10
-	Bik, Rak, Blizanac...	12,32	bik, rak, blizanac...	87,67
-	Europska Unija	48,63	Europska unija	50,68
-	-		sveta misa	47,26
Tunel „Učka“	Tunel Mala Kapela	2,05	Tunel Mala Kapela	2,05

U ovoj su tablici izraženi postoci ispitanika za izraze kakvi se i pronalaze u pravopisima. Nisu svi pisali tako kako je propisano. Zboga toga zbroj nije stopostotan. Naime, pogleda li se u tablicu 7 primjer *Katoličke crkve* i *Katoličke Crkve* te zbroji postotak obaju rješenja, dobiva se zbroj od 49,99 %. Ostatak postotka nalazi se u drugačijim zapisima od onih koji su u pravopisima. Čak 41,09 % ispitanika obje riječi piše malim slovima: *katolička crkva* ili *katolička Crkva* (8,90 %). Ti primjeri ne nalaze svoje mjesto u tablici jer nisu ispravni. Nijedan ih pravopis ne dopušta. Isto vrijedi i za sve ostale primjere u tablici čiji zbroj nije 100 %. Ostale nenavedene rezultate valja potražiti u prethodnomu tekstu ili pogledati *prilog 3*.

Na temelju provedenoga istraživanja na uzorku od 146 ispitanika i sukladno njihovima rješenjima u tablici 7 može se donijeti zaključak kako učenici dvaju zagrebačkih gimnazija pišu u skladu s pravopisom koji je službeno propisan u školama. U sedam od devet uspoređivanih primjera u tablici 7, izuzev primjera *svete mise* i *Tunela Male Kapele*, učenici su priklonjeniji rješenjima Ž. Jozić i dr. (2013), što su dokazali svojim ispisima u prvom

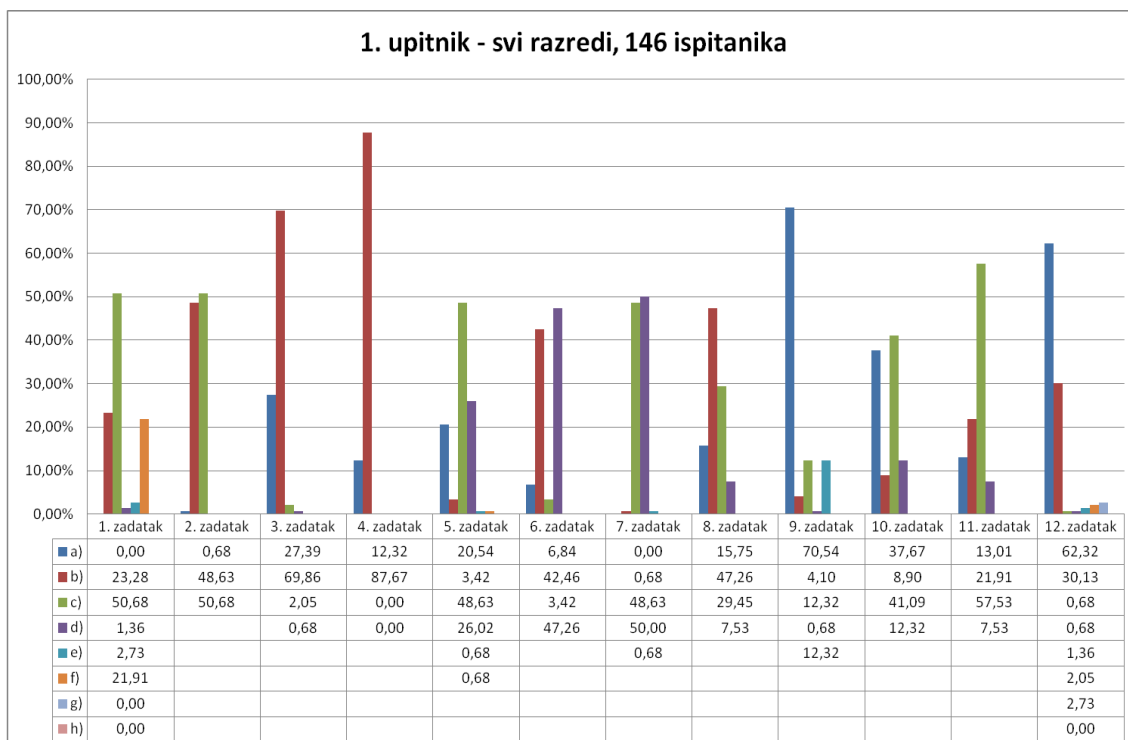
upitniku. Od tih sedam primjera, pet prelazi pedeset posto, dok dva primjera imaju veći postotak od L. Badurina i dr. (2008), ali ipak ne prelaze pedeset posto. Riječ je o primjerima: *sveti Stjepan prvomučenik i blažena majka Tereza. Zagrebačku filološku školu* učenici uvjerljivo pišu velikim slovom i tako se u tom primjeru slažu s L. Badurina i dr. (2008).

Treba imati na umu da su ovi rezultati zaključeni na temelju odabranih primjera u kojima se ne slažu spominjani autori, što je bio i cilj ovoga rada. Međutim, primjer *Tunel Mala Kapela* pokreće sasvim novo pitanje: kakvi bi bili rezultati na temelju primjera koji su svima zajednički, oko kojih nema drugih rješenja, a koji ovdje nisu ni spominjani? Kao što je ovaj primjer u praksi najviše iznenadio, pitanje je bi li i za niz drugih primjera koji su pravopisima zajednički, ispitani srednjoškolci pisali drugačija rješenja?

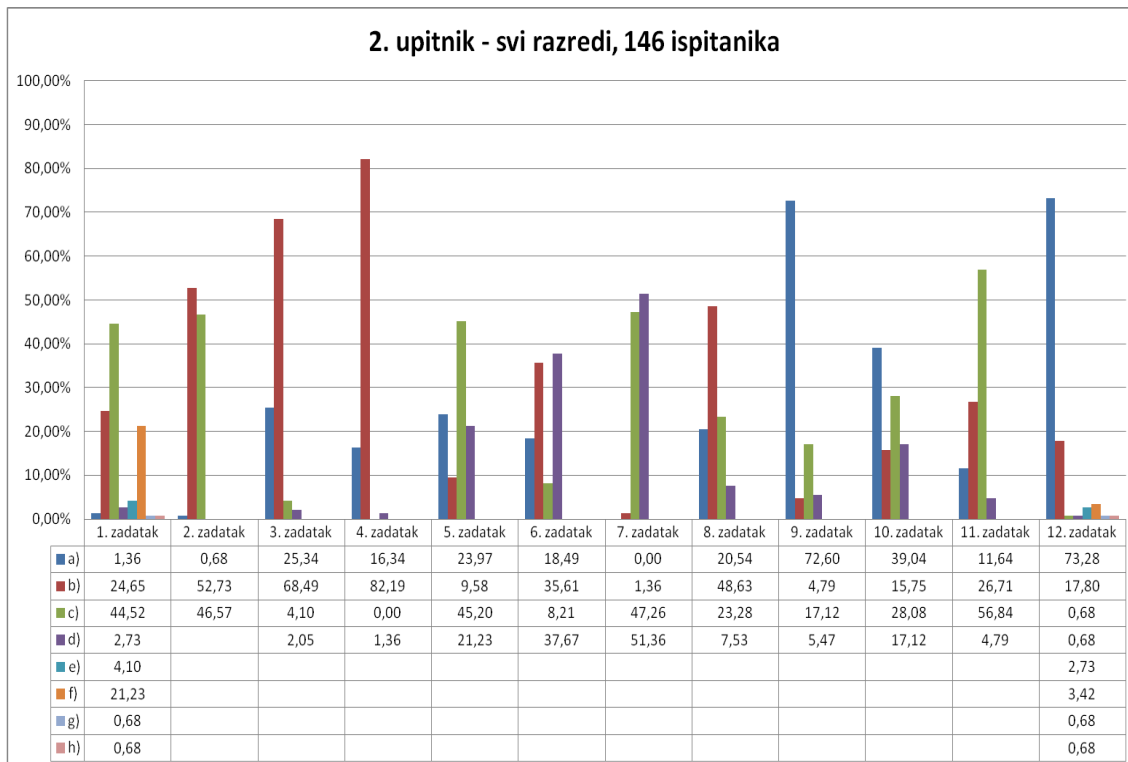
Mnoštvo je primjera poput *svete mise* koji su zastupljeni samo u jednom pravopisu. U praksi su i ti primjeri nepodržani, neupotrebljavani jer je tek 47, 26 % ispitanika napisalo taj primjer onako kako je propisano u Ž. Jožića i dr. (2013). Ne može se donijeti zaključak na temelju samo jednoga takvoga ispitanoga primjera, no zasigurno bi učenička proizvodnja pokazala neupotrebu raznih rješenja koja se danas i ne smatraju spornima.

Na kraju se rezultati prvoga i drugoga upitnika uspoređuju grafički.

Grafikon 1

Grafikon 2

Drugi upitnik ne prati isti redoslijed zadataka kao prvi upitnik. U svim grafičkim prikazima u ovom radu rezultati su analizirani redoslijedom zadataka prvoga upitnika kako bi se valjano provela usporedba.

U *grafikonima 1 i 2* pozornost će se usmjeriti samo na zadatke s primjerima gdje su odstupanja veća od pet posto u odnosu na prvi upitnik.

6.4. Usporedba prvoga i drugoga upitnika

Prvi zadatak – Već u prvom zadatku primjetno je odstupanje od prvotnih rješenja ispitanika. U prvom upitniku 50,68 % napisalo je *crkva svetoga Franje Asiškoga*, a u drugom je upitniku taj isti primjer zaokružilo 44,52 % ispitanika. Sigurnost je u taj odgovor u drugom upitniku pala.

Peti zadatak – Vidno različita rješenja ponovo su primjetna u petom zadatku u kojem se prvotni odgovori ispitanika ne podudaraju s onim što su isti ispitanici poslije zaokružili.. Najveći postotak odstupanja zabilježen je u primjeru b): *Crkva Svetoga Marka Križevčanina*. Prvo je tako napisalo 3,42 % ispitanika, a u drugom su se upitniku ipak predomislili i došli na 9,58 % onih koji smatraju taj primjer ispravno napisanim.

Šesti zadatak – U ovom se zadatku najviše od svih drugih odstupa od prvih rješenja koje su ponudili sami ispitanici u prvom upitniku, gdje je 10 ispitanika napisalo *Sveta Misa*. U drugom upitniku pravopisno ispravno napisan primjer zaokružilo je 27 ispitanika. *Sveta misa* napisala su 62 ispitanika, a zaokružila 52. Primjer c), *sveta Misa*, pak donosi rast u omjeru 5:12, i zadnji, onaj koji se tumači ispravno napisanim u *Ž. Jozić i dr. (2013)*, *sveta misa*, bilježi nesigurnost u drugom upitniku i zaokružuje ga 14 ispitanika manje od onih koji su ga u prvom upitniku napisali malim slovom.

Osmi zadatak – Najveće odstupanje unutar ovoga zadatka zabilježeno je u primjeru *sveti Stjepan prvomučenik* koji je napisalo 29,45 % ispitanika, a u drugom ga je upitniku zaokružilo 23,25 % ispitanika.

Deveti zadatak – U drugom upitniku uopće nije bio ponuđen odgovor e) kao moguće rješenje i tako 12,32 % ispitanika piše *Zagrebačka Filološka škola*.

Deseti zadatak – U primjeru c) zabilježeno je postotkom najveće odstupanje u odnosu na prvi upitnik. Prvotno je 60 ispitanika napisalo *katolička crkva*, a od tih je 60 ispitanika tek 41 učenik zaokružio taj primjer kao ispravan. Brojevno se gotovo jedan cijeli razred predomislio. U postotnoj je vrijednosti to razlika od 13,01%. Primjer b) također iznenađuje, ali s rastom broja ispitanika koji su ga zaokružili kao ispravno napisanoga.

Dvanaesti zadatak – I u ovom se zadatku dogodio obrat u rješenjima. 107 ispitanika zaokružuje *tunel Mala Kapela* kao ispravno napisan primjer, dok ga je tako napisao 91 ispitanik. U primjeru b), suprotno primjeru a), 44 ispitanika piše *tunel Mala kapela*, a poslije ga je zaokružilo 26 ispitanika.

Iz sljedeće usporedbe može se zaključiti da su ispitanici ispravnije rješavali zadatke kada su sami pisali svoja rješenja u prvom upitniku bez ponude odgovora. Ta rješenja više odgovaraju rješenjima koje zastupaju autori triju uspoređivanih pravopisa, a u drugom su upitniku u većoj postotnoj vrijednosti zaokruživali manje ispravna ili potpuno netočna pravopisna rješenja.

Ovi rezultati svakako su važni i zato što se prvim upitnikom provjerava kako učenici doista rabe primjere, odnosno kako ih u proizvodnji smatraju ispravnim.

7. Zaključak

Ovim su radom izdvojene načelne razlike među pravopisima; od koncepcije i metodologije, detaljne usporedbe poglavlja o pisanju riječi velikim i malim pisanim slovima do analize provedenoga sitraživanja.

Objektivno promatrajući, proizlazi da je S. Babić i dr. (2004) najmanje sustavan. Previše prevladava sažetost pri pisanju jer sadrži najmanje primjera i pravila. Iako i sami spominju jednostavnost izraza kojom se služe, preostala dva pravopisa također ne sadrže prestručna nazivlja, a jednostavnije se, lakše i brže njima služiti. Ž. Jozić i dr. (2013) nadopunjuje i pruža dodatne obavijesti svojim formatom savjeta, napomena i objašnjenja, dok L. Badurina i dr. (2008) prednjači korpusom pravopisnih pravila i primjera. Zabilježen je velik broj primjera koji se nalaze samo u jednom pravopisu, međutim na taj način nema prostora usporedbi.

Zapažene razlike među pravopisima unutar poglavlja o pisanju maloga i velikoga slova očituju se u *tablici 6* ili sljedećim primjerima: (*Adamova jabučica, adamova jabučica, Sv., sv. Terezija Avilska, Sv., sv. Stjepan Prvomučnik, prvomučenik, Blaženi, blaženi Ivan Merz, crkva Sv., sv. Franje Asiškoga, Samostan, samostan male braće, Katolička Crkva, Katolička crkva, Zagrebačka, zagrebačka filološka škola, Rak, rak, Europska Unija, Europska unija*) Neki od tih primjera poslužili su pri sastavljanju dvaju upitnika pri čemu je u ovom radu detaljno predočena analiza prvoga uz samo kratku usporedbu s drugim n,a kraju.

Zaključuje se da se među promatranim razlikama mišljenja najviše razilaze u pisanju riječi vjerskoga karaktera jer se od deset pronađenih razlika, čak šest nalazi u toj kategoriji. *Tablicom 7* utvrđeno je da se S. Babić i dr. (2004) ,u onim primjerima koji su pronađeni, slažu sa Ž. Jozićem i dr. (2013), dok se s L. Badurina i dr. (2008) ne slažu. Učenici su u četiri od pet takvih primjera u istraživačkom dijelu (v. *tablicu 7*) pisali kao Ž. Jozić i dr. (2013) s tim da primjeri *sveti Stjepan prvomučenik, blažena majka Tereza* i *Katolička Crkva* ne prelazi prag od pedeset posto što ukazuje da učenici ne poznaju dovoljno ta pravila ili da im nisu sasvim jasna. Od preostala četiri primjera koji se nalaze u *tablici 7*, ponovo je dokazano da učenici u tri od ta četiri primjera upotrebljavaju rješenja najnovijega pravopisa.

Na temelju ovoga istraživačkoga uzorka, moglo bi se reći da su Sv. i sv. uz ime *Stjepan prvomučenik, blažena i Blažena* uz ime *majka Tereza* i *Crkva, crkva* koji slijedi *Katolička* te *Europska Unija* i *Europska unija* ostali sporni primjeri.

Rezultati prvoga upitnika sa 146 ispitanika i sveukupno 12 zadataka pokazala su da učenici upotrebljavaju u šezdeset i više posto slučajeva rješenja pravopisa koji je i zakonom u upotrebi, a to znači da se ta pravopisna pravila i provode u praksi. Time se potvrdila teza s početka, no s druge strane, ta većina je minimalna što također treba istaknuti i vjerojatno je potrebno još više vremena kako bi se Ž. Jozić i dr. (2013) u potpunosti prihvatio sa svim svojim pravopisnima pravilima te ušao u praksu.

8. Popis literature

- BABIĆ, Stjepan i dr. (2004) *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga.
- BABIĆ, Stjepan (2005) *Temelji hrvatskomu pravopisu*. Zagreb: Školska knjiga.
- BADURINA, Lada (1990) Devetnaest godina poslije. *Dometi* 23. str. 905-907.
- BADURINA, Lada i dr. (2008) *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Matica hrvatska.
- ČADEŽ, Tomislav (2012) *Počinjemo raditi novi pravopis*.
<http://www.jutarnji.hr/institut-za-jezik-krece-u-rjesavanje-20-godisnjeg-kaosa--pocinjemo-raditi-novi-pravopis-/1037732/>
- DIZDAREVIĆ, Irena (2013) *Konačno i tiskano izdanje hrvatskoga pravopisa*.
<http://radio.hrt.hr/clanak/konacno-i-tiskano-izdanje-hrvatskoga-pravopisa/33483/>
- HINA, (2013) *Predstavljen novi hrvatski pravopis. Doznajte koje su nove suvremene riječi i što je ispravno „neću“ ili „ne ću“*. <http://www.jutarnji.hr/-htjeli-smo-napokon-završiti-sve-jezične-prijeopre--filolozi-predstavili-radnu-verziju-novog-hrvatskog-pravopisa/1097262/>
- JOZIĆ, Željko i dr. (2013) *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
- MATEŠIĆ, Mihaela (2009) Odras globalizacije u najnovijem hrvatskom pravopisu. U *Lice i naličje jezične globalizacije*. Uredila Kryžan-Stanojević Barbara. Str. 103-110. Zagreb: Srednja Europa.
- MATKOVIĆ, Maja (2007) *Pravopis koji će lomiti koplja*.
<http://www.matica.hr/odjeci/465/>
- Mrežna stranica Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje
<http://ihjj.hr/novost/autori-lt-i-gt-hrvatskoga-pravopisa-lt-i-gt-dobitnici-lt-b-gt-lt-i-gt-nagrade-ivan-filipovic-lt-i-gt-lt-b-gt/117/>
- Mrežna stranica Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta
(<http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=13433&sec=1933;line-height:%201.5em>

9. Popis priloga

Prilog br. 1 – Prvi upitnik

Razred: _____ Škola: _____ Zaporaka: _____

UPUTA: Pisanim slovima (malima i velikima) dopunite rečenice nazivima koji stoje ispod teksta.

1. Vjenčali su se u _____
CRKVI SVETOGA FRANJE ASIŠKOGA
2. Žene nemaju toliko izraženu _____ kao muškarci.
ADAMOVU JABUČICU
3. Znaš da je _____ zaštitnica i Požege, bolesnika te čipkarica.
SVETA TEREZIJA AVILSKA
4. Ivo je po _____
HOROSKOPU BLIZANAC
5. Idu u _____
CRKVVU SVETOGA MARKA KRIŽEVČANINA
6. Na kraju akademske godine slavi se _____ zahvalnica.
SVETA MISA
7. Prošle godine _____ postala je članica _____
REPUBLIKA HRVATSKA EUROPSKE UNIJE
8. Spominjao je _____ jer se bliži njegov blagdan.
SVETOGA STJEPANA PRVOMUČENIKA
9. Te jezikoslovne ideje predstavljala je _____
ZAGREBAČKA FILOLOŠKA ŠKOLA
10. Na svijetu najviše vjernika ima _____
KATOLIČKA CRKVA
11. O životu _____ snimani su filmovi i serije.
BLAŽENE MAJKE TEREZE
12. Zna li da je _____ najduži hrvatski cestovni tunel?
TUNEL MALA KAPELA

Prilog br. 2 – Drugi upitnik

Razred: _____ Škola: _____ Zaporka: _____

UPUTA: Zaokruži slovo uz rečenicu s primjerom koji je pravopisno ispravno napisan.

1.
 - a) Mnogi smatraju kako žene nemaju Adamovu Jabučicu jer je izraženija u muškaraca.
 - b) Mnogi smatraju kako žene nemaju Adamovu jabučicu jer je izraženija u muškaraca.
 - c) Mnogi smatraju kako žene nemaju adamovu jabučicu jer je izraženija u muškaraca.

2.
 - a) Marija i Igor sklopili su vjenčanje u crkvi Svetoga Franje asiškoga.
 - b) Marija i Igor sklopili su vjenčanje u crkvi Svetoga Franje Asiškoga.
 - c) Marija i Igor sklopili su vjenčanje u crkvi svetoga Franje Asiškoga.
 - d) Marija i Igor sklopili su vjenčanje u crkvi svetoga Franje asiškoga.
 - e) Marija i Igor sklopili su vjenčanje u Crkvi Svetoga Franje Asiškoga.
 - f) Marija i Igor sklopili su vjenčanje u Crkvi svetoga Franje Asiškoga.
 - g) Marija i Igor sklopili su vjenčanje u Crkvi svetoga Franje asiškoga.
 - h) Marija i Igor sklopili su vjenčanje u Crkvi Svetoga Franje asiškoga.

3.
 - a) U podne će se slaviti Sveta Misa.
 - b) U podne će se slaviti Sveta misa.
 - c) U podne će se slaviti sveta Misa.
 - d) U podne će se slaviti sveta misa.

4.
 - a) 1. srpnja 2013. godine republika Hrvatska postala je punopravna članica europske Unije.
 - b) 1. srpnja 2013. godine republika Hrvatska postala je punopravna članica Europske unije.
 - c) 1. srpnja 2013. godine Republika Hrvatska postala je punopravna članica Europske unije.
 - d) 1. srpnja 2013. godine Republika Hrvatska postala je punopravna članica Europske Unije.

5.
 - a) Nina je po horoskopu Rak.
 - b) Nina je po horoskopu rak.
 - c) Nina je po Horoskopu Rak.
 - d) Nina je po Horoskopu rak.

6.
 - a) Zimi se češće sjećamo Svetoga Stjepana Prvomučenika jer se tada slavi njegov blagdan.
 - b) Zimi se češće sjećamo svetoga Stjepana Prvomučenika jer se tada slavi njegov blagdan.
 - c) Zimi se češće sjećamo svetoga Stjepana prvomučenika jer se tada slavi njegov blagdan.
 - d) Zimi se češće sjećamo Svetoga Stjepana prvomučenika jer se tada slavi njegov blagdan.

7.
 - a) Te jezikoslovne ideje predstavljala je Zagrebačka filološka škola.
 - b) Te jezikoslovne ideje predstavljala je zagrebačka filološka škola.
 - c) Te jezikoslovne ideje predstavljala je zagrebačka Filološka škola.
 - d) Te jezikoslovne ideje predstavljala je Zagrebačka Filološka Škola.

8. a) Na svijetu najviše vjernika ima Katolička crkva.
b) Na svijetu najviše vjernika ima katolička Crkva.
c) Na svijetu najviše vjernika ima katolička crkva.
d) Na svijetu najviše vjernika ima Katolička Crkva
9. a) Znaš da je Sveta Terezija Avilska zaštitnica Španjolske, Požege, bolesnika i čipkarica.
b) Znaš da je sveta Terezija Avilska zaštitnica Španjolske, Požege, bolesnika i čipkarica.
c) Znaš da je sveta Terezija avilska zaštitnica Španjolske, Požege, bolesnika i čipkarica.
d) Znaš da je Sveta Terezija avilska zaštitnica Španjolske, Požege, bolesnika i čipkarica.
10. a) O životu blažene majke Tereze snimani su filmovi i serije.
b) O životu Blažene Majke Tereze snimani su filmovi i serije.
c) O životu blažene Majke Tereze snimani su filmovi i serije.
d) O životu Blažene majke Tereze snimani su filmovi i serije.
11. a) Zate li da je tunel Mala Kapela najduži hrvatski cestovni tunel?
b) Zate li da je tunel Mala kapela najduži hrvatski cestovni tunel?
c) Zate li da je tunel mala kapela najduži hrvatski cestovni tunel?
d) Zate li da je tunel mala Kapela najduži hrvatski cestovni tunel?
e) Zate li da je Tunel Mala kapela najduži hrvatski cestovni tunel?
f) Zate li da je Tunel Mala Kapela najduži hrvatski cestovni tunel?
g) Zate li da je Tunel mala kapela najduži hrvatski cestovni tunel?
h) Zate li da je Tunel mala Kapela najduži hrvatski cestovni tunel?
12. a) Idu u Crkvu svetoga Marka Križevčanina.
b) Idu u Crkvu Svetoga Marka Križevčanina.
c) Idu u crkvu svetoga Marka Križevčanina.
d) Idu u crkvu Svetoga Marka Križevčanina.

Prilog 3 – Rješenja ispitanika prvoga upitnika

1.	
a) Marija i Igor sklopili su vjenčanje u crkvi svetoga Franje Asiškoga.	50,68 %
b) Marija i Igor sklopili su vjenčanje u crkvi Svetoga Franje Asiškoga.	23,28 %
c) Marija i Igor sklopili su vjenčanje u Crkvi svetoga Franje Asiškoga.	21,91 %
d) Marija i Igor sklopili su vjenčanje u Crkvi Svetoga Franje Asiškoga.	2,73 %
e) Marija i Igor sklopili su vjenčanje u crkvi svetoga Franje asiškoga.	1,36 %
a) Marija i Igor sklopili su vjenčanje u crkvi Svetoga Franje asiškoga.	0,00 %
f) Marija i Igor sklopili su vjenčanje u Crkvi svetoga Franje asiškoga.	0,00 %
h) Marija i Igor sklopili su vjenčanje u Crkvi Svetoga Franje asiškoga.	0,00 %
2.	
a) Mnogi smatraju kako žene nemaju adamovu jabučicu jer je izraženija u muškaraca.	50,68 %
b) Mnogi smatraju kako žene nemaju Adamovu jabučicu jer je izraženija u muškaraca.	48,63 %
c) Mnogi smatraju kako žene nemaju Adamovu Jabučicu jer je izraženija u muškaraca.	0,68 %
3.	
a) Znaš da je sveta Terezija Avilska zaštitnica Španjolske, Požege, bolesnika i čipkarica.	69,86 %
b) Znaš da je Sveta Terezija Avilska zaštitnica Španjolske, Požege, bolesnika i čipkarica.	27,39 %
c) Znaš da je sveta Terezija avilska zaštitnica Španjolske, Požege, bolesnika i čipkarica.	2,05 %
d) Znaš da je Sveta Terezija avilska zaštitnica Španjolske, Požege, bolesnika i čipkarica.	0,68 %
4.	
a) Nina je po horoskopu rak.	87,67 %
c) Nina je po horoskopu Rak.	12,32 %
c) Nina je po Horoskopu Rak.	0,00 %
d) Nina je po Horoskopu rak.	0,00 %
5.	
a) Idu u crkvu svetoga Marka Križevčanina.	48,63 %
b) Idu u crkvu Svetoga Marka Križevčanina.	26,02 %
c) Idu u Crkvu svetoga Marka Križevčanina.	20,54 %
d) Idu u Crkvu Svetoga Marka Križevčanina.	3,42 %
e) Idu u Crkvu svetoga Marka križevčanina.	0,68 %
f) Idu u crkvu svetoga Marka križevčanina.	0,68 %
6.	
a) U podne će se slaviti sveta misa.	47,26 %
b) U podne će se slaviti Sveta misa.	42,46 %
c) U podne će se slaviti Sveta Misa.	6,84 %
d) U podne će se slaviti sveta Misa.	3,42 %

7.		
a)	1. srpnja 2013. godine Republika Hrvatska postala je punopravna članica Europske Unije.	50,00 %
b)	1. srpnja 2013. godine Republika Hrvatska postala je punopravna članica Europske unije.	48,63 %
c)	1. srpnja 2013. godine republika Hrvatska postala je punopravna članica Europske unije.	0,68 %
e)	1. srpnja 2013. godine Republika Hrvatska postala je punopravna članica Europske Unije.	0,68 %
f)	1. srpnja 2013. godine republika Hrvatska postala je punopravna članica europske Unije.	0,00 %
8.		
a)	Zimi se češće sjećamo svetoga Stjepana Prvomučenika jer se tada slavi njegov blagdan.	47,26 %
b)	Zimi se češće sjećamo svetoga Stjepana prvomučenika jer se tada slavi njegov blagdan.	29,45 %
c)	Zimi se češće sjećamo Svetoga Stjepana Prvomučenika jer se tada slavi njegov blagdan.	15,75 %
d)	Zimi se češće sjećamo Svetoga Stjepana prvomučenika jer se tada slavi njegov blagdan.	7,53 %
9.		
a)	Te jezikoslovne ideje predstavljala je Zagrebačka filološka škola.	70,54 %
b)	Te jezikoslovne ideje predstavljala je Zagrebačka Filološka škola.	12,32 %
c)	Te jezikoslovne ideje predstavljala je zagrebačka Filološka škola.	12,32 %
d)	Te jezikoslovne ideje predstavljala je zagrebačka filološka škola.	4,10 %
e)	Te jezikoslovne ideje predstavljala je Zagrebačka Filološka Škola.	0,68 %
10.		
a)	Na svijetu najviše vjernika ima katolička crkva.	41,09 %
b)	Na svijetu najviše vjernika ima Katolička crkva.	37,67 %
c)	Na svijetu najviše vjernika ima Katolička Crkva.	12,32 %
d)	Na svijetu najviše vjernika ima katolička Crkva.	8,90 %
11.		
a)	O životu blažene Majke Tereze snimani su filmovi i serije.	57,53 %
b)	O životu Blažene Majke Tereze snimani su filmovi i serije.	21,91 %
c)	O životu blažene majke Tereze snimani su filmovi i serije.	13,01 %
d)	O životu Blažene majke Tereze snimani su filmovi i serije.	7,53 %
12.		
a)	Znate li da je tunel Mala Kapela najduži hrvatski cestovni tunel?	62,32 %
b)	Znate li da je tunel Mala kapela najduži hrvatski cestovni tunel?	30,13 %
c)	Znate li da je Tunel mala kapela najduži hrvatski cestovni tunel?	2,73 %
d)	Znate li da je Tunel Mala Kapela najduži hrvatski cestovni tunel?	2,05 %
e)	Znate li da je Tunel Mala kapela najduži hrvatski cestovni tunel?	1,36 %
f)	Znate li da je tunel mala kapela najduži hrvatski cestovni tunel?	0,68 %
g)	Znate li da je tunel mala Kapela najduži hrvatski cestovni tunel?	0,68 %
h)	Znate li da je Tunel mala Kapela najduži hrvatski cestovni tunel?	0,00 %

Sažetak

U ovom radu uspoređivala su se tri suvremena hrvatska pravopisa. U prvom dijelu rada opisuje se njihova koncepcija; struktura, sadržaj, redoslijed stranica i način iznošenja pravopisnih pravila s primjerima. Drugi dio rada bavi se usporedbom poglavlja o pisanju velikoga i maloga slova u kojemu su se isprofilirale sve najvažnije razlike u pisanju unutar te cjeline. Treći dio obuhvaća analizu na temelju provedenoga istraživanja u dvjema zagrebačkim gimnazijama i donosi zaključke do kojih se došlo tim upitnicima. Detaljno su analizirana rješenja prvoga upitnika. Rješenja drugoga upitnika prikazana su u *grafikonu 2* i poslužila su za usporedbu s prvim.

Ključne riječi

Hrvatski jezik, pravopisi, veliko početno slovo, malo početno slovo, istraživanje

Key words

Croatian language, ortographies, capital letter, lower case letter, research